

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

ALJA PETROVIČ

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

Športno treniranje
Ples

**POMEN PLESNIH DEJAVNOSTI NA OSNOVNI ŠOLI
JURIČEVEGA DREJČKA RAVNE NA KOROŠKEM**

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

Prof. dr. Damir Karpljuk, prof. šp. vzg.

SOMENTORICA

Asist. mag. Tina Šifrar, prof. šp. vzg.

RECENZENTKA

Prof. dr. Mateja Videmšek, prof. šp. vzg.

Avtorica dela:

ALJA PETROVIČ

Ljubljana, 2014

Živeti.

Zmeraj do kraja.

Preživeti.

Začeti s kraja.

Pa kaj zato, če svet ni raven!

Pač bo, kar bo

in nekaj zraven.

(T. Pavček)

ZAHVALA

Velika zahvala gre mentorju prof. dr. Damirju Karpljuku za hitre odgovore, dobre nasvete in strokovno pomoč pri izdelavi diplomskega dela. Rada bi se zahvalila tudi asist. mag. Tini Šifrar Jarc, ki mi je odprla nov pogled na plesni svet.

Rada bi se zahvalila družini, mami Meliti, očetu Davorinu, bratu Nejcu, sestri Tjaši ter starima staršema Jožici in Jožefu, ki so me skozi celoten študij podpirali, spodbujali, sofinancirali in mi pomagali uresničiti življenjske cilje.

Zahvala gre tudi OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem, ki mi je omogočila, da sem lahko izvajala plesne dejavnosti in pridobila veliko praktičnega in teoretičnega znanja na področju dela z otroki s posebnimi potrebami. Sončki ste!

Seveda pa ne smem pozabiti na najboljše sošolce in prijatelje, s katerimi smo ustvarjali nepozabne spomine. Brez vas bi bil svet preveč črno bel! Hvala vam!

Ključne besede: ples, osnovna šola, posebne potrebe, delavnice.

POMEN PLESNIH DEJAVNOSTI NA OSNOVNI ŠOLI JURIČEVEGA DREJČKA RAVNE NA KOROŠKEM

Alja Petrovič

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2014

Športno treniranje, ples

Število strani: 104; število slik: 16; število tabel: 19; število virov: 56; število prilog: 1.

IZVLEČEK

Temeljni namen diplomske naloge je bil predstaviti program plesnih dejavnosti za otroke s posebnimi potrebami na izbrani šoli. Plesne urice, plesne igre, kakršnekoli plesne dejavnosti so danes neizogibni del športnih programov tako za otroke kot za odrasle, zato nas je zanimalo, kakšno je zanimanje pri otrocih s posebnimi potrebami. Z opredelitvijo primerne programa plesnih dejavnosti, ki je bil izziv tako meni kot otrokom in učiteljicam OŠ Juričevega Drejčka, je bil oblikovan primer programa otroških plesov, povezan v plesne delavnice. V pomoč in oporo bo lahko tudi ostalim osnovnim šolam s posebnimi potrebami po Sloveniji, saj je na tem področju zelo malo raziskanega in storjenega. Program je sestavljen tako, da učence spodbuja k pozitivnemu odnosu do oseb s posebnimi potrebami v interakciji s plesom.

V uvodnem delu je splošno predstavljena problematika otrok s posebnimi potrebami v povezavi s športom ter usmerjanje in kriteriji otrok s posebnimi potrebami, v nadaljevanju pa to vodi v povezavo s plesom. Predstavljeno je tudi delo OŠ Juričevega Drejčka, v razpravi pa se posvetimo programu in ciljem plesnih dejavnosti.

Poglavitne ugotovitve stremijo k temu, kako pomembno se je na različne načine ukvarjati z otroki nasploh, seveda gre posebna pozornost k otrokom s posebnimi potrebami in njihovem usmerjanju v ples. Ne smemo namreč pozabiti, da si tudi takšni otroci zaslužijo enako, če ne celo večjo pozornost kot ostali.

Keywords: dancing, primary school, special needs, activities

THE MEANING OF DANCE ACTIVITIES ON PRIMARY SCHOOL JURIČEVEGA DREJČKA RAVNE NA KOROŠKEM

Alja Petrovič

University of Ljubljana, Faculty of Sport, 2014

Sports Training, Dancing

Number of pages: 104; number of pictures: 16; number of tables: 19; number of references: 56; number of attachments: 1.

ABSTRACT

The basic purpose of this diploma thesis was to present a program of dance activities for children with special needs in the selected school. Dance class with dancing games for children or any kind of dance activities are now an unavoidable part of sports programs for both children and adults, so we wanted to know what is the interest in children with special needs. By defining a suitable program of dance activities, which was a challenge for me as for children and teachers of elementary school Juričevega Drejčka, was designed by the example of Childrens' dances connected in dance workshops. There is very few researches in this area so this program could be a big help and support to many other elementary schools in Slovenia. The program is structured so that students are encouraged to positive attitudes towards persons with disabilities in interaction with dance.

In the first part a presentation of problematics of disabled children in a relation to sport and guidance are presented, as well as the connection to dance. Primary school of Juričevega Drejčka is also introduced in work and their activities. In the discussion part we consecrate to the program and objectives of dance activities.

Main findings strive to importance of different ways to deal with children especially to those with special needs, who deserve equal if not even greater attention.

KAZALO

1 UVOD	10
1. 1 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI	11
1. 1. 1 Otroci s posebnimi potrebami in šport.....	13
1.2 USMERJANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI	15
1.2.1 Kriteriji za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami	18
1. 2. 2 Otroci z motnjami v duševnem razvoju	18
1. 2. 3 Slepi in slabovidni	22
1. 2. 4 Gluhi in naglušni	22
1. 2. 5 Z govorno-jezikovnimi napakami.....	24
1. 2. 6 Gibalno ovirani otroci in mladostniki.....	25
1. 2. 7 Dolgotrajno bolni otroci	30
1. 2. 8 S primanjkljaji na posameznih področjih učenja.....	31
1. 2. 9 Z motnjami vedenja in osebnosti.....	32
1. 3 OTROK IN PLES.....	35
1. 3. 1 Vpliv plesa na otroke	40
1. 3. 2 Plesna terapija	42
1. 3. 3 Pomen ustvarjalnega gibanja za otroke s posebnimi potrebami	43
1. 4 PREDSTAVITEV OSNOVNE ŠOLE JURIČEVEGA DREJČKA.....	46
1. 4. 1 Osnovna šola Juričevega Drejčka skozi čas.....	46
1. 4. 2 Program vzgojno-izobraževalnega zavoda	48
1. 4. 3 Podatki o šoli in delavcih šole	49
1. 4. 4 Vsebine in oblike dela strokovnih organov	49
1. 4. 5 Vsebina in organizacija dela v šoli	50
1. 4. 6 Organizacija nadzora	54
1. 5 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA.....	55
2 METODE DELA.....	56
3 RAZPRAVA	57
3. 1 PROGRAM PLESNIH DEJAVNOSTI NA OŠ JURIČEVEGA DREJČKA.....	57
3. 1. 1 Cilji plesne vzgoje v osnovni šoli	57
3. 1. 2 Cilji plesne vzgoje v osnovni šoli za otroke od 1.–5. razreda OŠ s posebnimi potrebami	58
3. 1. 3 Priporočene vsebine programa za otroke od 1.–5. razreda	61

3. 1. 4 Cilji plesne vzgoje v osnovni šoli za otroke od 6.–9. razreda OŠ s posebnimi potrebami	74
3. 1. 5 Priporočene vsebine programa za drugo skupino otrok.....	76
3. 2 DOŽIVLJAJI OTROK NA PLESNIH DEJAVNOSTIH NA OŠ JURIČEVEGA DREJČKA	90
4 SKLEP.....	93
5 VIRI.....	95
5. 1 VIRI SLIK	101
6 PRILOGE.....	102

KAZALO SLIK

<i>Slika 1.</i> Otroci s posebnimi potrebami, OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem (osebni arhiv).	15
<i>Slika 2.</i> Učenka z Downovim sindromom (osebni arhiv).	20
<i>Slika 3.</i> Enoročna abeceda TAKA TUKA. Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, (2014). Pridobljeno iz http://www.zveza-gns.si/?attachment_id=20577	24
<i>Slika 4.</i> Otrok s cerebralno paralizo (osebni arhiv).	29
<i>Slika 5.</i> Otrok z avtistično motnjo (2014). Pridobljeno iz https://sl.wikipedia.org/wiki/Avtizem	33
<i>Slika 6.</i> Otroci Osnovne šole Juričevega Drejčka (osebni arhiv).	40
<i>Slika 7.</i> Sproščanje na plesnih delavnicah OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem (osebni arhiv).	43
<i>Slika 8.</i> Zaključek plesnih dejavnosti na OŠ Juričevega Drejčka (osebni arhiv).	45
<i>Slika 9.</i> Logotip in Osnovna šola Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem (2014). Pridobljeno iz http://osjd.mojasola.si/default.aspx	46
<i>Slika 10.</i> Nastop učencev OŠ Juričevega Drejčka v Kulturnem domu Ravne na Koroškem (osebni arhiv).	52
<i>Slika 11.</i> Ogrevalna igrice <i>Baloni s številkami</i> (osebni arhiv).	84
<i>Slika 12.</i> Nastop v Kulturnem domu Ravne na Koroškem. OŠ Juričevega Drejčka (2014). Pridobljeno iz http://osjd.mojasola.si/Prireditev%20ob%20zakljuku%20olskega%20leta%2020132014/zakljucna_2014%20(36).JPG	89
<i>Slika 13.</i> Risba učenke s posebnimi potrebami (osebni arhiv).	90
<i>Slika 14.</i> Risba učenke s posebnimi potrebami (osebni arhiv).	91
<i>Slika 15.</i> Risba učenca s posebnimi potrebami (osebni arhiv).	91
<i>Slika 16.</i> Povezanost učencev na OŠ Juričevega Drejčka.	92

KAZALO TABEL

Tabela 1	51
Tabela 2	53
Tabela 3	53
Tabela 4	61
Tabela 5	62
Tabela 6	63
Tabela 7	64
Tabela 8	66
Tabela 9	67
Tabela 10	68
Tabela 11	71
Tabela 12	76
Tabela 13	77
Tabela 14	79
Tabela 15	80
Tabela 16	82
Tabela 17	82
Tabela 18	84
Tabela 19	86

1 UVOD

»Različni ali, kot jih pogosto označimo, drugačni otroci, so del socialnega tkiva. Stvarnost in duhovni prostor skupnosti soustvarjamo in bogatimo vsi, ki živimo v skupnosti. Človeška različnost je gibalno odnosov in razvoja« (Mikuš Kos, 1999).

Motnja v duševnem razvoju (duševna prizadetost, mentalna retardacija) pomeni pomembno omejitev v vsesplošnem funkcioniranju posameznika. Je splošno podpovprečno intelektualno funkcioniranje, ki se pojavlja v razvojni dobi in je vezano na neustrezno vedenje na področjih samostojnosti, komunikacije, socializacije in razumevanja (Lačen, 2001).

»Vsakdo lahko uživa v ritmu, v svobodnem, improviziranem, kot tudi nadzorovanem izraznem gibanju, vsakdo lahko užije čisto veselje ustvarjanja. V tem je tudi bistvena vrednota plesa. Kdor sam izkusi ples kot umetnostno izrazno obliko, zna bolje in z večjo zavzetostjo ceniti tudi najzahtevnejše oblike plesa. Tako postane njegov ljubitelj, poznavalec in morda vse življenje njegov aktivni – četudi le ljubiteljski – udeleženec« (Kos in Kroflič, 1982).

Kremžar idr. (1991) navajajo, da je osnovnošolska populacija sicer zelo občutljiva glede razvoja sposobnosti in osebnostnega zorenja. Vpliv nanjo je mogoč, saj je na razvojni rasti dozorevanja in osebnostnega prilagajanja. Pri šolskem delu so ves čas prisotni selekcijski mehanizmi, ki ločijo dobre od slabih, močne od šibkih, vzorne od težavnih, spretno od nerodnih: v prvi vrsti izdvajajo sposobne. Ti ne sodelujejo v šolskem športnem društvu, v katerega kot »slabi« učenci niso sprejeti. Spretni in gibalno sposobni so tudi dobri učenci: dobri učenci pa ni nujno, da imajo radi telovadbo.

Osnovna šola Juričevega Drejčka vključuje dva programa, in sicer prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom za učence z lažjo motnjo v duševnem razvoju ter izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, ki se izvaja za učence s specifičnimi učnimi težavami v večinskih osnovnih šolah. Pouk prilagajajo sposobnostim vsakega posameznika, gradijo pa predvsem na učenčevih močnih področjih in poskušajo doseči nivo znanja, ki jim omogoča nadaljnje šolanje (Zgodovina OŠ Juričevega Drejčka, 2014).

V diplomski nalogi predstavljamo otroke s posebnimi potrebami, plesne delavnice na OŠ Juričevega Drejčka, ples in otroka, posebej pa bi opredelili pomen plesnih dejavnosti za otroke s posebnimi potrebami in program, določen za njihovo razvojno stopnjo. Program bi opisali tako, kot ga izvajamo na OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem. Vaje na šoli izvajamo enkrat tedensko po dve šolski uri. Program obsega različne otroške plesne, saj želimo otrokom približati ples kot tak in razvijati njihove sposobnosti na zabaven in kreativen način.

Da je sodelovanje pri plesnih delavnicah mnogo več kot pa le dve šolski uri športnega udejstvovanja, je videti na obrazih otrok, ki z nasmehom pokažejo, kako srečni in zadovoljni so po plesnem druženju. Gre za vzdrževanje zdravja, sodelovanje in medsebojno pomoč ter spoštovanje in sprejemanje drugačnosti. Šele takrat, ko se otrok počuti sproščeno in varno, lahko sledi navodilom in izvaja naloge. Neverjetno moč ima tudi otrokova domišljija, zato jim moramo prisluhniti in jim pomagati do boljšega jutri.

1. 1 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

»Otroci s posebnimi potrebami so po zakonu otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja« (Krapše, 2004).

Od posameznika do posameznika se načini in stopnja pomoči in prilagoditev zelo razlikujejo, prav tako pa je različno trajanje, ki zahteva pomoč. Pri nekaterih je to krajši čas, spet pri drugih vse življenje. Od tod tudi izhaja izraz osebe s posebnimi potrebami, saj pri marsikomu posebne potrebe niso vezane le na čas otroštva. Težimo k temu, da je otrok s posebnimi potrebami dejaven na vseh razvojnih področjih, zato se splošni cilji predšolske vzgoje otrok s posebnimi potrebami ne razlikujejo od ciljev vzgoje otrok, ki nimajo težav v razvoju (Karpeljuk idr., 2013).

Za otroke, o katerih govorimo, pogosto uporabljamo izraz *otroci s posebnimi potrebami*. Posebne potrebe so lahko posebna in dodatna učna pomoč, invalidski voziček, možnost letovanja, pomoč vrstnikov, drugačen zakon, zaščita njihovih pravic ali kakšna druga dobrina,

s katero odpiramo enake možnosti tistim otrokom, ki so bili prikrajšani na različnih področjih. Kar se da storiti na tem področju je, da ne delamo razlik v socialnem položaju ali v zdravstvenem stanju, temveč uporabimo človeške vire in sodobne možnosti intelektualnega značaja za izenačevanje razvojnih in življenjskih možnosti vseh otrok (Mikuš Kos, 1999).

Mikuš Kos (1999) pravi, da položaj otrok, ki so tako ali drugače prikrajšani glede njihovih možnosti, urejajo zakonski akti. O njih govorijo Konvencija o otrokovih pravicah in različni mednarodni dokumenti, ki jih je med drugimi sprejela tudi Slovenija. Med vsemi temi zakoni in dokumenti pa je seveda obsežen prostor, ki ga zapolnjujemo ljudje v okolju posameznega otroka. Starši, učitelji in zdravstveni delavci tudi brez knjig veliko prispevajo k lajšanju otrokovega življenja in ponujanju posebnih razvojnih spodbud, vendar bodo pogledi z različnih zornih kotov, dodatne informacije in razmišljanja o skupinah prikrajšanih otrok verjetno še obogatili skrb za otroke z različnimi omejitvami.

Nojič (2006) razlaga, da se je izobraževanje v osnovnih šolah v času terezijanske šolske reforme najprej uveljavilo kot ekonomski, sčasoma pa kot kulturni imperativ, kakršnega v različnih izvedbah poznamo še danes. Takrat je šolstvo postalo državno in dostopno vsem učencem. Šola je postajala čedalje pomembnejša za vsakega posameznika, s tem pa je tudi popeljala narod na boljšo pot in v razvoj. Šele ob koncu 19. stoletja so začeli nastajati prvi oddelki za otroke z motnjami v duševnem razvoju, saj je takšnim učencem postala šola preozka in zato so ti otroci postajali neprilagojeni in izključeni. Minimalni standardi so že takrat bili postavljeni tako, da jih doseže le otrok, ki je zmožen zadostnega razumevanja informacij. Danes otroke s posebnimi potrebami opredeljuje Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, vendar jih opredeljuje le splošno. Vsak učenec s posebnimi potrebami ima svoje vrste potreb, enako kot vsak drugi učenec. Nesmiselno je otroke pospravljati v predalčke, zato so strokovnjaki večkrat v dvomih, kdo sploh spada med tiste s posebnimi potrebami. Znotraj normativov slovenskega šolskega sistema so učenci, ki ne dosegajo minimalnih standardov, učenci z motnjami v duševnem razvoju. Ravno zato učence z motnjami v duševnem razvoju poimenujemo tako, saj ni mogoče, da bi učenec z motnjo v duševnem razvoju dosegel minimalne standarde znanj, kljub temu da je prejel strokovno pomoč. Velika napaka šolskega sistema je, da so učenci z lažjo in zmerno motnjo vpisani v program z enakovrednim izobrazbenim standardom, ki ga ne morejo doseči. V največ primerih se to pojavlja zaradi ambicij staršev, ki otroka ne peljejo na komisijo za usmeritev,

ampak ga vpišejo v večinsko osnovno šolo. V tem primeru ostane učenec brez dodatne pomoči, sledijo pa lahko dodatne čustvene, vedenjske ali celo psihične motnje.

Končarjeva (1997) v svojih izhodiščih predstavlja šolo kot organizirano obliko učenja in vzgajanja otrok, znotraj katere pa obstaja problem določenega števila učencev, ki imajo pri tem različne težave. V času tehnološkega napredka se pojavlja vedno več zahtev po znanju, prejetju novih informacij, bliskovitem napredku otrok na vseh področjih, da bi se znali na to odzvati in načrtovati svojo prihodnost. Postavljeni so vedno višji standardi znanja, tudi za otroke, ki nimajo motenj v duševnem razvoju, kar dodatno veča zaskrbljenost. Na eni strani obstaja želja po čim večji enakopravnosti odnosa do teh oseb ter večanju strpnosti do drugačnih, po drugi strani pa obstaja nevarnost, da ti otroci ne bodo kos vse večjim zahtevam šolskih programov. Vedno več je otrok, ki ostajajo brez dodatne pomoči in ne zmorejo slediti programu rednega šolstva. Tukaj apeliramo na otroke z motnjami v razvoju. Te otroke je treba obravnavati drugače, njim so postavljeni drugačni cilji, vrednote, naloge, skratka pomembna je socialna stran tega problema. Veliko vlogo pri vsem tem pa igrajo starši, ki morajo prepoznati simptome in se v prvi vrsti sprijazniti s stanjem svojega otroka. Starši morajo pomagati s primernim odnosom, pričakovanji in osredotočeno dejavnostjo na svojega otroka.

1. 1. 1 Otroci s posebnimi potrebami in šport

Gibanje je zelo pomembno od zgodnjega otroštva do pozne starosti, saj je eden od temeljev celovitega razvoja otrok in mladostnikov. Šport je torej aktivnost, ki je pomembna za življenje vsakega posameznika, zato na različne načine spodbujamo zdrav življenjski slog. Zavedati pa se moramo, da kar pri nekaterih poteka samoumevno, moramo pri otrocih s posebnimi potrebami še dodatno spodbujati. Pri takšnih otrocih je zelo pomembno, da imajo spodbudno okolje, njihovo vključevanje v športno vzgojo pa še posebej skrbno načrtujemo. Omogočimo jim prijetno doživljanje športne vadbe ter razvoj različnih sposobnosti in spretnosti, kar pa dosežemo le s strokovno načrtovanim in vodenim individualnim programom, ki je zasnovan z razumevanjem (Karpljuk idr., 2013).

Vute (1999) poudarja, da je pravica do športne vzgoje med šolanjem zagotovljena vsem, ne glede na telesne in duševne sposobnosti posameznikov. Zatika se pogosto pri tistih, ki naj bi te dejavnosti vodili, uresničitev teh pravic pa je večkrat težavna. Vodenje prilagojenih

športnih dejavnosti je lahko zelo tvegano in nevarno, še posebej takrat, ko ne poznamo posebnosti takšne vadbe. Vadba mora biti prijetna in varna, prizadevamo pa si, da pred vrati ne bi pustili nikogar, ki si želi športnih aktivnosti, ki so prilagojene. S posebnimi oblikami športa se širi tudi športna ponudba in krog dejavnih udeležencev med ljudmi s posebnimi potrebami.

Delo z otroki s posebnimi potrebami zahteva posebne pristope, ki izhajajo iz otrokovih sposobnosti in potreb. Eden od pristopov vključevanja otrok s posebnimi potrebami v redne oddelke vrtca je lahko najboljša praksa, če tak pristop spodbuja otrokov razvoj. Motnja oziroma ovira z vsemi posledicami je le ena od značilnosti otroka, ki jih morajo odrasli v vrtcu upoštevati pri izvajanju vsakodnevnih dejavnosti. Poseben pristop vključevanja otrok s posebnimi potrebami v vrtec omogoča otroku razvoj njegovih sposobnosti, usvajanje različnih znanj, stike z vrstniki in lažjo socializacijo. Takšen način vključevanja pa daje drugim otrokom možnost razumevanja in spoštovanja drugačnosti. Za otroke s posebnimi potrebami je pomembno, da se čim bolj zgodaj vključujejo v skupinske dejavnosti s sovrstniki in da se tudi izvajanje socialno-integracijskih dejavnosti nadaljuje ob prehodu v šolo (Videmšek, Karpljuk, Zajec in Meško, 2014).

Otroci s posebnimi potrebami, ki se vključujejo v redne oddelke vrtcev, potrebujejo prilagojene pogoje za najugodnejši razvoj in učenje v predšolskem obdobju. V vrtcih poskrbijo za to, da se otroku s posebnimi potrebami zagotovi vključitev v oddelke z manjšim številom otrok, individualno prilagojeno delo strokovnih delavcev glede na posebne potrebe otrok in dodatno strokovno pomoč zunaj oddelka. Otroci se učijo strpnosti, spoštovanja, sprejemanja, premagovanja predsodkov in spoštovanja vsakega človeka kot enkratnega in neponovljivega posameznika (Videmšek idr., 2014).

Če je vključevanje ljudi s posebnimi potrebami v šport postavljeno kot prvotna usmeritev, je pomembno tudi dobro izobraževanje pedagogov, ki izvajajo vse te dejavnosti. Znanje in izkušnje lahko pridobijo z dodiplomskim in podiplomskim študijem na ustreznih fakultetah in visokih šolah, lahko pa tudi s specializiranimi tečaji in seminarji. Dobre in pozitivne rezultate lahko pričakujemo le, če so za športno dejavnost zavzeti tudi udeleženci s posebnimi potrebami sami in če vodje skupin verjamejo v njihove sposobnosti. Velik in dragocen prispevek k uspešnosti vodenja prilagojenih športnih dejavnosti pa lahko dajo tudi

prostovoljci. S sistematičnim, načrtnim in trdim delom je mogoče doseči napredek na področju športa in ljudi s posebnimi potrebami (Vute, 1999).

Slika 1. Otroci s posebnimi potrebami, OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem (osebni arhiv).

Na sliki 1 je prikazan izsek iz plesnih dejavnosti, ki smo jih izvajali na OŠ Juričevega Drejčka na Ravnah na Koroškem z otroki s posebnimi potrebami.

1.2 USMERJANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Oddelek za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami opravlja naloge usmerjanja otrok, mladoletnikov in polnoletnih oseb s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami v programe vzgoje in izobraževanja na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Za kakršnekoli informacije o postopku, kako usmerjati otroke s posebnimi potrebami, so na voljo svetovalci, ki vodijo te postopke usmerjanja, predsedniki komisij in strokovni sodelavci, ki sodelujejo v postopku usmerjanja otrok. Usmerjanje je namenjeno predvsem otrokom s posebnimi potrebami, ki potrebujejo ustrezne programe vzgoje in izobraževanja, različne načine in oblike pomoči, da se lahko uspešno vključijo v proces vzgoje in izobraževanja (»Zavod Republike Slovenije za šolstvo«, 2014).

Tudi če imajo otroci pozitivna spričevala, večinoma nimajo znanja, ki ga določajo minimalni standardi in v neustreznih programih ostajajo predolgo. »Neustrezna usmeritev in posledično šolanje otroka v prezahtevnem programu praviloma NE ostane brez negativnih posledic za učence. Učenci, ki že dolgo časa zaporedoma izkušajo šolski neuspeh, so ne le označeni s strani vrstnikov, temveč sta prizadeta tudi njihova samopodoba in samospoštovanje; torej dva elementarna pogoja za osebno rast in vključitev v kasnejše družbene procese. Mnogi od njih postanejo čustveno otopeli, neodzivni in ponižani. Njihovo znanje ob preusmeritvi iz programa z enakovrednim izobrazbenim standardom v program z nižjim izobrazbenim standardom praviloma ni enakovredno znanju vrstnikov, ki ta program obiskujejo že dlje. Nekateri jo odnesejo s čustveno in vedenjsko motnjo, drugi z načetim duševnim zdravjem« (Rovšek, 2008).

Zgodba o negativnih učinkih usmerjanja otrok z motnjami v duševnem razvoju se ne konča le pri nekajletni neuspešnosti. Če se otrok ne usmerja pravilno že v predšolskem obdobju, lahko to negativno vpliva na njegovo življenje in delo kasneje. Takšni otroci lahko zaradi nepravilnega usmerjanja izgubijo vse pravice, ki jih ponuja socialnovarstvena zakonodaja, med drugimi tudi pravico do denarnega nadomestila. Zaradi vseh nepravilnosti ti otroci oziroma učenci ne morejo zaključiti niti nižjega poklicnega izobraževanja (Rovšek, 2008).

Postopek usmerjanja se prične pri starših oziroma skrbnikih, tako da vložijo zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja na pristojni in najbližji enoti Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, glede na kraj stalnega prebivališča otroka s posebnimi potrebami. Pristojna enota za otroka, ki živi v okolici Osnovne šole Juričevega Drežčka, je OE Slovenj Gradec, Podgorska cesta 2, 2380 Slovenj Gradec. V primeru, da je vlagatelj socialno varstveni zavod, mora zahtevo za uvedbo določenega postopka izdati staršem ali polnoletni osebi, ki podpišejo ta dokument in s tem jamčijo in podajo soglasje o pridobivanju psihološke in medicinske dokumentacije. Socialno varstveni zavod je lahko vlagatelj za takšno usmerjanje le v primeru, če ocenijo, da otrok v šoli ne dosega minimalnih standardov. Lahko se zgodi, da je vlagatelj tudi šola, vendar le v primeru, da starši ne želijo podati zahteve za postopek usmerjanja, otrok pa ne napreduje in ostaja v istem razredu (»Zavod Republike Slovenije za šolstvo«, 2014).

»Zavod Republike Slovenije za šolstvo« (2014) navaja, da je pri učencih z učnimi težavami potrebno pred uvedbo postopka usmerjanja upoštevati pet stopenj pomoči. Te so: pomoč

učitelja, pomoč šolske svetovalne službe, dodatna individualna in skupinska pomoč na šoli, mnenje in pomoč zunanje strokovne ustanove. Peta stopnja nastopi šele, ko strokovni tim šole ugotovi, da učenec, ki ima izrazitejšo težavo na učnem področju, potrebuje več prilagoditev in pomoči ali spremembo programa vzgoje in izobraževanja. Če prvi štirje koraki niso pripeljali do zelenega napredka, se staršem predlaga uvedba postopka o usmerjanju njihovega otroka.

Tisti, ki vloži zahtevo za uvedbo postopka usmerjanja, mora obvezno priložiti tudi strokovno dokumentacijo, ki je razpoložljiva (zdravstvena, psihološka, specialno pedagoška, socialna in druga poročila) ter v primeru učenca poročilo vzgojno-izobraževalnega oz. socialno varstvenega zavoda o otroku. Del dokumentacije je tudi zapis pogovora z otrokom, razen če tega ni mogoče opraviti zaradi sposobnosti razumevanja okoliščin. Zapis pogovora z otrokom je del zahteve za uvedbo postopka usmerjanja in ga opravi strokovna služba v vzgojno-izobraževalni ustanovi, ki jo otrok obiskuje. Postopek usmerjanja je uveden šele, ko Zavod RS za šolstvo prejme popolno zahtevo, svetovalec pa zaprosi za *strokovno mnenje* eno od komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami («Zavod Republike Slovenije za šolstvo», 2014).

Komisija v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami izdela ***strokovno mnenje*** na podlagi zahteve za uvedbo postopka usmerjanja ter prejete strokovne dokumentacije o otroku, poročila vzgojno-izobraževalnega zavoda, ki vsebuje tudi pisno mnenje otrokovega učitelja, morebitnega pogovora z vlagateljem in po potrebi tudi na podlagi pregleda otroka. ***Strokovno mnenje*** vsebuje sintezo ugotovitev o otroku, opredelita se vrsta in stopnja primanjkljaja, motnje ter glede na ugotovljene otrokove potrebe poda tudi usmeritev v ustrezen vzgojno-izobraževalni program. Glede na stanje otroka in njegove potrebe se opredelijo tudi obseg, oblika in izvajalec dodatne strokovne pomoči, pripomočki, prilagoditve prostora in opreme, spremljevalec za fizično pomoč, morebitno zmanjšanje otrok v oddelku, pravica do tolmača za slovenski jezik ter morebitna vključitev v zavod za vzgojo in izobraževanje, socialno varstveni zavod, dom za učence s posebnimi potrebami ali namestitvev v rejniško družino. Strokovno mnenje svetovalec pošlje staršem oziroma vložniku zahteve za uvedbo postopka ter vzgojno-izobraževalnem zavodu, v katerega je ali bo otrok vključen. Starši ali vložnik lahko v osmih dneh po prejetju sporočijo morebitne pripombe na strokovno mnenje. Na podlagi strokovnega mnenja izda svetovalec odločbo o usmeritvi, s katero se

odloči o potrebah otroka in o ustreznem programu vzgoje in izobraževanja («Zavod Republike Slovenije za šolstvo», 2014).

1.2.1 Kriteriji za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami

KDO SO OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI, povzeto po Nojič (2006):

- otroci z motnjami v duševnem razvoju,
- slepi in slabovidni,
- gluhi in naglušni,
- otroci z govorno-jezikovnimi napakami,
- gibalno ovirani,
- dolgotrajno bolni otroci,
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- otroci z motnjami vedenja in osebnosti.

1. 2. 2 Otroci z motnjami v duševnem razvoju

Opredelitev, povzeto po Marinč, Burnik, Vališer,, Barborič, Dajčman Potočnik in Dretnik (2014):

To je motnja, za katero je značilna pomembna omejitev tako intelektualnega delovanja kot prilagojenega vedenja, ki se kaže v pojmovnih, socialnih in praktičnih spretnostih prilagajanja. Motnja se pojavi pred osemnajstim letom starosti. Motnje v duševnem razvoju se lahko pojavljajo tudi skupaj z nekaterimi drugimi razvojnimi motnjami. Glede na motnje v duševnem razvoju ločimo otroke z lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju.

Otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju

Takšni otroci imajo znižane sposobnosti za učenje in pridobivanje splošnih znanj. Miselni procesi potekajo na konkretni ravni, medtem ko se abstraktna raven ne kaže toliko. Otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju uporabljajo preprostejši jezik in se večkrat nagibajo k nezrelemu presojanju in odzivanju. Če se k otroku pristopi individualno ter z določenimi metodičnimi prilagoditvami v učnem procesu, lahko dosežejo temeljna šolska znanja, ki pa ne

ustrezajo minimalnim standardom v osnovni šoli. Takšni otroci se usposobijo za manj zahtevna poklicna dela in samostojno socialno življenje (Marinč idr., 2014).

Otroci z zmerno motnjo v duševnem razvoju

Posamezne sposobnosti imajo različno razvite, v učnem procesu pa lahko usvojijo osnove branja, pisanja in računanja. Na drugih področjih, kot sta gibanje in glasbena vzgoja, pa so lahko uspešnejši. Potrebujemo posebno podporo pri vključevanju v vsakdanje socialno okolje. Izučijo se lahko za enostavna opravila, drugače pa potrebujejo različno podporo in stopnjo pomoči (Marinč idr., 2014).

Otroci s težjo motnjo v duševnem razvoju

Marinč idr. (2014) ugotavljajo, da se lahko takšni otroci usposobijo za najenostavnejša opravila, razumejo enostavna navodila ter se ustrezno odzovejo nanje. Zmorejo sporočiti svoje potrebe in želje, vendar pri tem uporabljajo nadomestno komunikacijo. Ljubše jim je v ožjem okolju, njihova orientacija je lažja, vendar pa pri tem potrebujejo vodenje. Pri skrbi zase potrebujejo pomoč od drugih, pogosto pa se zgodi, da imajo težave v gibanju.

Otroci s težko motnjo v duševnem razvoju

Takšni otroci se lahko usposobijo za sodelovanje le pri nekaterih aktivnostih. Zelo so omejeni pri gibanju, govoru in izražanju na splošno. Težko razumejo kakršnakoli navodila, redko pa razvijejo osnove govora in sporazumevanja. Otroci s težko motnjo v duševnem razvoju potrebujejo stalen nadzor, nego, varstvo in skrb drugih (staršev, skrbnikov), ki skrbijo in pomagajo pri transportu in drugih oblikah pomoči. Omejeni so v gibanju, velikokrat pa se zgodi, da imajo težke dodatne motnje, bolezni in obolenja (Marinč idr., 2014).

❖ DOWNOV SINDROM

Downov sindrom je poimenovan po dr. Johnu L. Downu, ki je prvi opisal to vrsto duševne prizadetosti. Glavni vzrok za prizadetost je v genetski sestavi, kjer se pojavi trisomija 21 oziroma dodatni kromosom. Pri normalnem otroku vsak starš prispeva po 23 kromosomov, ki se med seboj ujemajo. Oštevilčeni so od 1 do 22, 23. pa določa spol. Pri Downovem sindromu je značilno, da se v 97 % spojitve obeh kromosomov 21 pojavi še tretji. Trisomija je izraz za spajanje teh kromosomov, bolj ali manj pa so z njo prizadete vse celice telesa (Vute, 1999).

Pri otrocih z Downovim sindromom zasledimo IQ od 20 do preko 100, rodijo pa se z zelo različnimi sposobnostmi. Skoraj vsi otroci z omenjenim sindromom se razvijajo še v obdobju pozne adolescence in zgodnje odraslosti in se večino življenja učijo novih spretnosti in znanj. Razvoj je lahko včasih hiter, včasih počasen, če pa gledamo povprečne vrednosti, je njihov IQ približno enak od tretjega leta starosti do zgodnjega obdobja adolescence. Večina teh otrok bo spadala v kategorijo zmerne in lažje zaostalosti, če jim le omogočimo dobro zdravstveno oskrbo, zgodnje učenje in čustveno varnost. Lahko pa se zgodi, da bodo napredovali zelo počasi, celo do starosti poznih dvajsetih let ali še kasneje (Cunningham, 1999).

Slika 2. Učenka z Downovim sindromom (osebni arhiv).

Slika 2 prikazuje učenko z Downovim sindromom (levo spredaj) na zadnji plesni delavnici z baloni. Učenka se je uspešno vključila v plesne delavnice na OŠ Juričevega Drejčka. Njene gibalne sposobnosti so bile nadpovprečne.

Vute (1999) navaja, da je pomembno, kako vključevati igro v športne programe otrok s posebnimi potrebami. Stopnje sposobnosti otrok z Downovim sindromom so zelo različne, zato je treba dejavnosti ves čas prilagajati stanju in ne starosti posameznikov. Pri vodenju prilagojenih športnih dejavnosti upoštevamo naslednja navodila:

- posvet z zdravnikom o stanju otroka z Downovim sindromom,
- možne nevarnosti pri vadbi,
- predstavitev vadbe po delih za uspešnejše delo,
- specifične težave posameznika,
- izogibanje stresnim situacijam,
- vodenje dnevnika dogajanja,
- usmerjeno razvijanje in ohranjanje telesne kondicije,
- vaje za moč in ravnotežje,
- pozornost na tiste, ki nosijo slušne aparate,
- razumevanje navodil,
- varnost vadbe,
- vadba, ki omogoča doživljanje uspeha,
- uporaba različnih vadbenih pripomočkov.

Pri Downovem sindromu se lahko pojavi tudi povezanost z drugimi duševnimi motnjami, kot so cerebralna paraliza, mišična distrofija, težave s sluhom in vidom itd. Med cilji športne vadbe je tudi ustvarjanje določenih razmer za delo, ki bodo vključile vse, ne glede na različne sposobnosti. Cilji morajo biti postavljeni zelo natančno in dovolj visoko, da so izziv tudi učiteljem (Vute, 1999).

Cilji motoričnega učenja po Kaštrun (2006):

- izboljšati ravnotežje,
- okrepiti glavne mišične skupne,
- izboljšati koordinacijo gibanja,
- izboljšati funkcionalne sposobnosti,
- spoznavati plesne in ritmične strukture,
- pridobivati nove motorične izkušnje,
- razvijati spomin,
- izboljšati samopodobo,
- navajati na sodelovanje v skupini,
- vplivati na pravilno držo telesa.

1. 2. 3 Slepi in slabovidni

Prižgi luč, namesto da se pritožuješ nad temo.

Ena sama tipna podoba je vredna tisoč besed.

Učenec naj potipa, da si bo zapomnil (Brvar, 2010).

Opredefinitev, povzeto po Stirn Kranjc, Raič, Lah, Murn, Žunič in Pinterič (2014):

Slepi in slabovidni otroci ter otroci z okvaro vidne funkcije so otroci, ki imajo močno zmanjšano ostrino vida, njihovo vidno polje pa je tako zoženo, da ne zaznajo osnovnih slik, poleg tega pa imajo okvarjeno tudi vidno funkcijo.

Slabovidni otrok ima močno zoženo vidno polje. Razlikujemo zmerno slabovidnega in težko slabovidnega otroka. **Zmerno slabovidni otrok** potrebuje delno prilagojeno vzgojo in po potrebi prilagojene pripomočke, poseben trening na področju komunikacije ali orientacije. Če so pogoji ustrezni, dela po metodi za slabovidne, lahko pa ohrani hitrost dela kot vrstniki, ki dobro vidijo, vendar ima ob sebi prilagojena gradiva ali pa pripomočke za branje. **Težko slabovidni otrok** ima ostrino vida manjšo kot 10 odstotkov, vidno polje pa močno zoženo. Potrebuje prilagojeno vzgojo in didaktične pripomočke, specialni trening na področju komunikacijskih tehnik, orientacije in socialnih veščin. Velik del učenja se izvaja po metodi za slabovidne, z vidno informacijo. Tak otrok sicer lahko bere črni tisk s prilagoditvijo gradiva, vendar je njegovo branje močno ovirano in počasnejše. **Slepi otrok** ima ostrino vida manj kot 5 odstotkov ali zoženo vidno polje okrog fiksacijske točke. Potrebuje prilagojeno okolje z izbranimi in prilagojenimi didaktičnimi pripomočki na vseh področjih sporazumevanja. Dela po kombinirani metodi delno za slepe in delno za slabovidne. Zaradi omejenosti je pri delu precej počasnejši od vrstnikov (Stirn Kranjc idr., 2014).

1. 2. 4 Gluhi in naglušni

Opredefinitev

Za gluhoto ni splošno sprejete definicije, zato jo je nemogoče opisati samo z eno definicijo. Vzroki za to motnjo so različni, vključno z nesrečami, dednostjo, boleznimi in poškodbami. Značilnost gluhote je posledica teh vzrokov, zato je treba gluhoto opredeliti s funkcionalnimi pojmi. Gluhota je označena kot nezmožnost slišati in razumevati govor s slušnim organom.

Treba je poudariti, da gluha oseba lahko sliši govor, vendar ga ne razloči. Z drugimi besedami definicija ne pomeni, da gluhi niso zmožni komunicirati, ampak samo to, da ne morejo glasovno komunicirati. Na splošno beseda gluh pomeni vsako večjo izgubo sluha, to je stanje, za katerega se raje uporablja izraz slušno prizadet (Redžepovič, 1995).

Stopnje okvare sluha, povzeto po Hernja idr. (2010):

Izgube sluha so lahko večje ali manjše, njihove okvare pa lahko ugotavljamo s preizkusi, ki povedo, kolikšno glasnost določenih frekvenc posameznik zaznava.

Naglušnost in gluhot: Naglušnost zajema raznoliko skupino okvar sluha, in sicer od lažje do težje izgube. Izgubo nad 90 dB označujemo kot težko okvaro sluha ali gluhoto (Hernja idr., 2010).

Lažja naglušnost: V to kategorijo spada otrok, ki ima težjo ali težko izgubo sluha na enem ušesu ter lažjo izgubo ali je brez nje na drugem ušesu, lahko pa ima tudi lažjo obojestransko izgubo sluha. Pri takšnih otrocih je lahko prizadeto sporazumevanje in poslušanje govora, prisotne pa so tudi druge vrste poslušanja. Zelo hitro naletimo na problem, ko je otrok oviran v orientaciji, na kar moramo biti še posebej pazljivi (Hernja idr., 2010).

Hernja idr. (2010) uvrščajo v kategorijo *zmerne naglušnosti* otroke, ki imajo lahko obojestransko zmerno izgubo sluha, popolno izgubo sluha na enem ušesu, lažjo izgubo ali so brez nje na drugem oziroma imajo težko izgubo sluha na enem ušesu in zmerno, lažjo ali nimajo izgube sluha na drugem ušesu. Pri otroku je lahko prizadeto sporazumevanje, poslušanje govora, lahko pa so prisotne tudi druge vrste prizadetosti poslušanja. Možna je prizadetost vedenja in prizadetost pri pridobivanju znanja. Otrok je zelo oviran v orientaciji in telesni neodvisnosti.

Težka naglušnost: Otrok ima popolno izgubo sluha na enem ušesu in težko izgubo sluha na drugem ušesu oziroma težko obojestransko izgubo sluha. Pri njem je prisotna prizadetost sporazumevanja, predvsem razumevanja in poslušanja govora. Pogosta je sočasna prizadetost vedenja, prilagajanja vedenja okoliščinam in prizadetost pri pridobivanju znanja. Otrok je oviran v orientaciji, telesni neodvisnosti in pri vključevanju v družbo (Hernja idr., 2010).

Gluhota: Otrok z najtežjo izgubo sluha ni sposoben slišati in razumeti govora, tudi če je ojačan. Otrok ne more v celoti sprejemati govora niti s pomočjo slušnega aparata. Pri njem so prisotne prizadetost sporazumevanja, razumevanja in poslušanja govora ter druge vrste prizadetosti poslušanja. Pogosta je sočasna prizadetost vedenja, orientacije v času in prostoru, prilagajanja vedenja okoliščinam in prizadetost pri pridobivanju znanja. Otrok je oviran v orientaciji, telesni neodvisnosti in vključevanju v družbo (Hernja idr., 2010).

Slika 3. Enoročna abeceda TAKA TUKA. Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, (2014). Pridobljeno iz http://www.zveza-gns.si/?attachment_id=20577

Slika 3 prikazuje znakovno abecedo gluhih in naglušnih otrok, predstavljeno na razigran in pisan način.

1. 2. 5 Z govorno-jezikovnimi napakami

Opredelitev

Motnje izgovarjave so ene izmed najpogostejših motenj pri vseh otrocih, še pogosteje pa se te motnje pojavljajo pri otrocih s posebnimi potrebami. Na OŠ Juričevega Drejčka je ta motnja najpogostejša.

Otroci z govorno-jezikovnimi motnjami so skupina otrok, ki imajo zmanjšano možnost razumevanja in smiselne uporabe govora, jezika in komunikacije. Posledice teh motenj se hitro pokažejo na otrokovemu sporazumevanju z okoljem, pri učenju prek jezika in vedenju v obdobju, preden začnejo obiskovati osnovno šolo. Ko otrok pride v osnovno šolo, so motnje

veliko bolj očitne in se kažejo pri usvajanju različnih veščin in znanj, medsebojnemu odnosu ter čustvovanju do drugih. Pri takšnih otrocih praviloma obstajajo nekakšna neskladja med besednimi in nebesednimi sposobnostmi, pri čemer se večkrat pokaže da je njihova mimika boljša od besednega izražanja (Skamlič, Dular Kolar, Korošec, Ocepek in Kovač, 2014).

Vrste govorno-jezikovnih motenj, povzeto po Grilc (2014):

- motnje izgovarjave (opuščanje ali neslišna realizacija glasu, zamenjava glasu, nepravilno izgovarjanje glasu ali skupine glasov);
- jezikovne težave (upočasnen govorno-jezikovni razvoj ali nezadostno razvit govor, nerazvit govor, posebne jezikovne težave);
- motnje ritma in tempa govora (jecljanje, prehitri govor, pretirano počasni govor, skandirani govor);
- motnje glasu (glasovne motnje, hripavost).

Poudariti je treba, da skoraj ne najdemo govorno-jezikovne motnje, ki ne bi spremljala tudi motnje izgovora. V tem primeru lahko govorimo tudi o motnji izgovarjave glasov ali negotovi besedi. Motnje izgovarjave se pojavljajo pri predšolskih in šolskih otrocih, zgodi pa se tudi pri odraslih, vendar v manj primerih (Grilc, 2014).

Grilc (2014) ugotavlja, da je zelo presenetljivo, kako majhen otrok brez posebnega poučevanja, samo s poslušanjem, postopno pridobiva slovnična pravila in oblikuje svojo jezikovno raven izražanja. Zavedati se moramo, da je že sam jezik zelo zahteven in ima zelo širok spekter v poučevanju, kar se vidi v nadaljnjem šolanju, ko postavimo določena pravila, ki jih je otrok pridobil čisto nezavedno. Pri večini otrok nadaljevanje učenja jezika poteka nemoteno, pri posameznih otrocih pa pride do težav, kjer lahko vidimo zaostajanje. V tem primeru moramo temu posvetiti dodatno pozornost in spodbujati razvijanje jezika.

1. 2. 6 Gibalno ovirani otroci in mladostniki

Da lahko posameznik neko nalogo izvede, mora imeti razvite temeljne gibalne sposobnosti. Vsi ljudje nimamo enako razvitih vseh gibalnih sposobnosti. O stopnji njihove razvitosti odločajo tako biološki kot psihološki dejavniki pa tudi okolje, v katerem se posameznik

razvija. Gibalno ovirani otroci potrebujejo pri razvijanju gibalnih sposobnosti posebno obravnavo e pa je stopnja dedne pogojenosti visoka, lahko z vadbo na razvoj take sposobnosti vplivamo le delno. Z ustrezno in načrtno vadbo že v zgodnjem otroštvu lahko vplivamo na razvoj temeljnih gibalnih sposobnosti, tako da bo otrok sposoben izvajati take gibalne naloge, ki mu bodo koristile pri reševanju gibalnih problemov vsakdanjega življenja (steči čez cesto, preskočiti luknjo ...) (Vidovič, 2003).

Logaj, Zadnik, Korenčan, Lisjak Banko in Antosiewicz (2014) so ugotovili, da imajo gibalno ovirani otroci oz. otroci z zmanjšanimi zmožnostmi gibanja prirojene ali pridobljene okvare gibalnega aparata, centralnega ali perifernega živčevja, njihova oviranost pa se kaže v obliki gibalnih in drugih funkcionalnih motenj v različnih oblikah in obsegih. Glede na gibalno oviranost razlikujemo otroke z lažjo, zmerno, težjo in težko gibalno oviranostjo.

a) Otroci z lažjo gibalno oviranostjo

Pri prvi stopnji, stopnji z lažjo gibalno oviranostjo, motnje gibanja povzročajo lažjo funkcionalno motenost. Samostojno lahko hodijo že na daljše razdalje, težave pa se pojavljajo pri teku in daljši hoji po neravnem terenu. Samostojni so pri vseh dnevnih aktivnostih, razen pri tistih, ki zahtevajo dobro spretnost obeh rok. Otroci z lažjo gibalno oviranostjo niso odvisni od pripomočkov, zato potrebujejo le manjše prilagoditve (Logaj idr., 2014).

b) Otroci z zmerno gibalno oviranostjo

Pri drugi stopnji, stopnji z zmerno gibalno oviranostjo, motnje gibanja povzročajo zmerno funkcionalno motenost. Samostojno lahko hodijo na krajše razdalje, nekateri pa uporabljajo pripomočke, kot so posebni čevlji, ortoze, bergle. Takšni otroci imajo težave na neravnem terenu ali stopnicah, kjer so počasnejši, zato potrebujejo nadzor ali oprijemanje. Na daljše razdalje lahko uporabljajo aktivni invalidski voziček, ortopedsko kolo ali pa pomoč in nadzor druge osebe. Fina motorika ni bistveno motena, pri zahtevnejših dnevnih aktivnostih pa potrebujejo nadzor in pomoč (Logaj idr., 2014).

c) Otroci s težjo gibalno oviranostjo

Pri tretji stopnji Logaj (2014) navaja, da motnje gibanja povzročajo težjo funkcionalno motenost. Hoja na krajše razdalje brez pripomočkov ni mogoča. Nekateri na krajše razdalje uporabljajo ortoze in hoduljo. Za večji del gibanja znotraj in zunaj prostorov potrebujejo voziček na ročni pogon oz. ortopedsko kolo ali pa tudi pomoč druge osebe. Težave so tudi s hojo po stopnicah, v nekaterih primerih hoja ni mogoča. Motena je fina motorika in ovira

dobro funkcijo rok, vsi s težjo gibalno oviranostjo pa potrebujejo delno pomoč pri dnevnih aktivnostih.

d) Otroci s težko gibalno oviranostjo

Pri četrti stopnji, stopnji s težko gibalno oviranostjo, zelo hude motnje gibanja povzročajo popolno funkcionalno odvisnost. Niso sposobni za samostojno gibanje, gibajo se samo z električnim invalidskim vozičkom. Za sedenje potrebujejo posebej prilagojene pripomočke, zmorejo pa zelo malo funkcionalnih gibov rok. Nekateri morajo imeti posebne prilagoditve pri hranjenju ali dihalno podporo (nosna maska, kisik). Odvisni so od tuje pomoči pri vseh dnevnih opravilih, nekateri se delno hranijo tudi sami. Morebitno nehoteno odtekanje urina je težke oblike in zahteva urejanje s pomočjo druge osebe (Logaj idr., 2014).

Najpogostejše bolezni, poškodbe oziroma obolenja, ki povzročijo gibalno oviranost, so cerebralna paraliza, poškodbe hrbtenice, multipla skleroza in spina bifida. V nadaljevanju bomo opisali cerebralno paralizo, ki je pogosta na OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem.

❖ CEREBRALNA PARALIZA

»Cerebralna paraliza ali možganska motorična ohromelost je izraz za vrsto neprogresivnih nevroloških pojavov zaradi poškodb dela ali delov možganov, ki nadzorujejo in usklajujejo mišično napetost, reflekse, položaj telesa in gibanje« (Vute, 1999). Posledice se kažejo v motenosti ali celo odsotnosti povezav med možgani in motoričnimi enotami v mišicah. Poškodbe, ki nastanejo pred ali med porodom, so pogosto posledica pomanjkanja kisika v možganih, nalezljivih boleznih matere med nosečnostjo, neskladnih krvnih skupin med materjo in otrokom (Rh-faktor), genetske motnje, ki se lahko primerijo tudi, če sta oba starša popolnoma zdrava. Cerebralna paraliza se pogosto pojavi zaradi predčasnega poroda. Eno tretjino vseh oseb s cerebralno paralizo predstavljajo prav nedonošeni otroci. Pojavi se lahko tudi po rojstvu, a le v času intenzivnejšega razvoja možganov, to je v obdobju do tretjega leta starosti (Lebar, 2003).

Vzroki cerebralne paralize so zelo različni. Hočevar (2001) pravi, da do nastanka lahko pride v:

- obdobju pred rojstvu (prednatalnem),

- ob porodu (perinatalnem),
- po rojstvu (postnatalnem).

Lahko se pojavi tudi v času, ko se razvijajo možgani, Hočevar (2001):

- med razvojem različnih nevronov s posebnimi nalogami in lokacijami,
- med razvijanjem povezav med nevroni za izboljšanje komunikacije, s poudarkom na spodbujanju takšnega razvoja, ki je zasnovan na programu terapije učenja,
- v času, ko bi moral otrok spoznavati nove izkušnje, se pojavi možganska poškodba in upočasni otrokov razvoj.

Oblike živčno-mišične napetosti po Vute (1999):

- spastičnost: problemi mišične napetosti,
- atetoza: nenadzorovanost gibov,
- ataksija: ravnotežne težave,
- tremor: drhtavica ali tresenje določenih delov telesa,
- otrplost in okorelost: stalna mišična napetost.

Velikokrat se zgodi, da se pojavijo povezave med temi napetostmi, še posebej med spastičnostjo in nenadzorovanostjo gibov. Cerebralna paraliza lahko prizadene celo telo, kar pomeni, da se ne izključuje napadov epilepsije, motenj pri vidnem in slušnem zaznavanju in posledic na intelektualnem področju (Vute, 1999).

Vute (1999) glede na anatomske in topografske značilnosti deli:

- monoplegijo: prizadeta samo ena okončina,
- hemiplegijo: prizadeta samo ena stran telesa, npr. leva roka in leva noga,
- paraplegijo: prizadeti sta samo nogi,
- kvadriplegijo: prizadete so vse štiri okončine,
- diplegijo: bolj prizadeti sta nogi,
- dvojno hemiplegijo: prizadeti sta obe strani telesa, toda različno, običajno je zgornji del telesa bolj prizadet v primerjavi s spodnjim,
- triplegijo: prizadetost obsega tri okončine.

"Pogostost cerebralne paralize, ki je le izjemoma podedovana, je ocenjena na približno 2 primera na 1000 rojstev, in to ne glede na spol, starost in raso staršev, pojavlja pa se neodvisno od socialnega okolja" (Vute, 1999).

Slika 4. Otrok s cerebralno paralizo (osebni arhiv).

Na sliki 4 je otrok s cerebralno paralizo in obiskuje OŠ Juričevega Drejčka. Vključen je bil v program plesnih dejavnosti in se nam z veseljem pridružil pri določenih plesih. Ves čas je imel spremstvo učitelja.

Cerebralna paraliza ima zelo različne oblike prizadetosti, zato moramo biti previdni pri izvajanju športnih dejavnosti in športno vadbo zelo skrbno prilagoditi vsakemu posamezniku. Analiziramo lahko gibalne sposobnosti posameznika in s tem omogočimo otroku primerno oskrbo. Pri vsaki športni vadbi, kjer sodelujejo otroci s cerebralno paralizo, moramo biti pozorni na določene dejavnike. Če jih le nekaj naštejemo, so to vključevanje gimnastičnih vaj, vključevanje sprostilnih vaj in ravnotežnih prvin, obvladovanje fine motorike, napetost pri vadbi, težave pri sporazumevanju, vključevanje plavanja itd. (Vute, 1999).

Vute (1999) pravi, da otroci s cerebralno paralizo dosegajo večje uspehe na športnem področju, če se pri vadbi vključujejo večje mišične skupine. Najbolj pogosto lahko to

dosežemo pri tekih, metih in skokih. Ne smemo pa pozabiti na fino motoriko, ki je nujna, vendar je priporočljivo pred vključitvijo v skupinsko vadbo z otrokom delati posebej. Potrebno je upoštevati posameznikove sposobnosti, ki so pri takšnih otrocih definitivno drugačne. Velika mera potrpežljivosti je dobrodošla, saj se mora kot vsak drugi otrok tudi posameznik s cerebralno paralizo pripraviti na športno vadbo, kar pa lahko traja nekoliko dlje. Timsko delo, ki vključuje več delovnih terapevtov, zdravnika ali celo psihologa, lahko zelo dobro vpliva na strokovne delavce na šoli, saj jim daje občutek varnosti, dodatno motivacijo in uspešnost.

1. 2. 7 Dolgotrajno bolni otroci

Opredelitev

V skupino **dolgotrajno bolnih otrok** uvrščamo otroke, katerih bolezen ne izzveni najmanj v treh mesecih. Dolgotrajna bolezen lahko v določenem obdobju miruje, lahko pa pride do ponovnega poslabšanja otrokovega zdravstvenega stanja (Zavrl, Bečan, Lešnik Musek, Toplak in Klinc, 2014).

Med dolgotrajne bolezni spadajo različne bolezni, med njimi tudi nevrološke bolezni ter bolezni imunske pomanjkljivosti. Otroci, ki imajo motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo ali tudi brez nje, spadajo v skupino dolgotrajno bolnih otrok, kadar je temu primerno postavljena diagnoza strokovnjaka s tega področja. Otroka lahko opredelimo kot dolgotrajno bolnega le, če ima postavljeno diagnozo zdravnika specialista določenega področja. Diagnoza sama po sebi še ni zadostno merilo, da ima otrok posebne vzgojno-izobraževalne potrebe in da zato posledično potrebuje usmeritev. Za usmeritev je potrebna ugotovitev, da bolezen, zdravljenje ali morebitne posledice obojega pomembno vplivajo na otrokovo delovanje v vzgojno-izobraževalnem procesu, na njegovo uspešnost in učinkovitost (Zavrl idr., 2014).

Pomoč in prilagoditve pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega programa lahko potrebujejo tudi otroci, pri katerih je zdravljenje že končano. Zaradi posledic bolezni in zdravljenja namreč še vedno lahko potrebujejo pomoč, podporo in prilagoditve, zato jih v takem primeru usmerimo kot otroke s posebnimi potrebami. Nekateri otroci pa imajo z dolgotrajno boleznijo tudi v času vzgojno-izobraževalnega procesa posebne zdravstvene potrebe (npr. jemati morajo zdravila, si meriti vrednosti krvnega sladkorja, potrebujejo vstavitve katetra, prekiniti je treba

njihove epileptične napade idr.). Posledično otroci potrebujejo izvajanje določenih postopkov oz. pomoč pri izvajanju le-teh (Zavrl idr., 2014).

1. 2. 8 S primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Opredelitev

Otroke, ki imajo primanjkljaje na posameznih področjih učenja, usmerjamo v skupino težjih specifičnih učnih težav. Zaradi znanih ali neznanih motenj ali razlik v delovanju centralnega živčnega sistema se v branju, pisanju ali računanju pojavljajo izrazite težave. Pojavljajo se tudi zaostanki v razvoju ali motnje pozornosti, mišljenja, koordinacije, komunikacije, socialnih sposobnosti in čustvenega dozorevanja. Primanjkljaji vplivajo na miselno predelovanje besednih in nebesednih informacij, ovirajo usvajanje šolskih veščin ter vse življenje vplivajo na njihovo učenje in vedenje. So notranje narave in niso primarno pogojeni z neustreznim poučevanjem in drugimi zunanjimi dejavniki (Magajna, Kavkler, Košak Babuder, Zupančič Denko, Seršen Fras in Rošer Obretan, 2014).

Učne težave – mit ali resnica

Učna uspešnost in neuspešnost sta dva pomembna dejavnika, ki otroku pomenita veliko, ko se v šoli začne proces socializacije. »Učni uspeh je merilo kvalitete učitelja«. Učna neuspešnost je lahko zelo slaba popotnica za otrokovo življenje, učno uspešni pa so v življenju srečnejši in uspešnejši. Porodi se nam vprašanje, ali je učna uspešnost samo mit ali resnica. Dejstvo, ki se ga ne da zanikati, je, da je današnji način življenja usmerjen tako, da otroku predstavlja velike zahteve in napore. Danes zahtevamo od otroka, da je pameten, hiter, iznajdljiv, bister, zbran itd., če se želi dobro uveljaviti v družbi in v prihodnosti dosega uspehe na učnem in osebnem področju. Žal pa vsi otroci niso takšni, zato nastajajo v procesu šolanja težave, ki lahko za otroka in starše predstavljajo velike ovire. Zaradi vseh teh pritiskov, ki nastanejo v situaciji, ko otrok ni »popolnoma zdrav«, nastane pri otrocih cela vrsta dodatnih zapletov in stisk. Otroci se lahko zelo različno odzove na pritiske s strani šole, staršev ali vrstnikov. Še posebej pozorni moramo biti na tiste, ki so že po naravi bolj občutljivi, njihov odziv pa lahko vodi v resne vedenjske težave (Končnik Goršič, 2002).

»Zavedati se moramo, da ni šole brez otrok in da so otroci, ki imajo učne težave«
(Končnik Goršič, 2002).

Po pogovoru z ravnateljico OŠ Juričevega Drejčka Suzano Vodnjov lahko pridemo do zaključka, da otroci, ki imajo učne težave, še vedno ostajajo v navadnih osnovnih šolah. Učitelji jih razporedijo po nivojih in tako otrok zelo težko napreduje. Največji in najbolj zaskrbljujoč problem pa je, da takšne otroke, ki imajo težave, puščajo na navadnih šolah zaradi oddelkov. Iz tega lahko vidimo problem v državi, ki nima dovolj sredstev, da bi omogočila ustrezno pomoč in nadzorovanje nad takšnimi dogodki (S. Vodnjov, osebna komunikacija, junij 2014).

1. 2. 9 Z motnjami vedenja in osebnosti

❖ Otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami

Čustvene in vedenjske motnje se praviloma pojavljajo z motnjami iz drugih področij, kot so motnje pozornosti in aktivnosti, primanjkljaji na posameznih področjih učenja, govorno-jezikovne motnje, motnje avtističnega spektra in druge pomanjkljivosti. Otroke, pri katerih se dlje časa kažejo omenjene pomanjkljivosti, poskušamo usmerjati in jim pomagati. Motnje se izražajo v treh osnovnih skupinah: čustvene motnje, vedenjske motnje in v kombinaciji obeh kot čustvene in vedenjske motnje. V razvoju otroka lahko prepoznamo vrsto travmatskih dogodkov, kot so neuspehi in nespretnosti v socialnem okolju ter razvoj obrambnega mehanizma. Kažejo se kot simptomi izogibanja obveznostim, izguba motivacije, samopoškodovanje, izmikanje različnim situacijam, negativna samopodoba, vdanost v usodo ipd. Takšni in drugačni čustveni odzivi v kombinaciji z reakcijami z okolja vodijo do težav v socialni integraciji (Kobolt, Rajniš Pinterič, Rogelj, Čužić in Lep, v 2014).

❖ Otroci z avtističnimi motnjami

Pojem izvira iz grške besede »*autos*«, kar pomeni sam, lasten, vsebinsko vase usmerjen (Knez, 2007).

Avtizem je kompleksna razvojna motnja, ki se pojavi že v otroštvu. Kaže se predvsem tako, da pri otroku opazimo globoko spremenjeno vedenje na področju socialne interakcije, verbalne in neverbalne komunikacije. Obsega širok spekter motenj, od lažjih pa do težjih oblik. Leo Kanner, otroški psihiater, je leta 1943 prvič uporabil izraz *avtizem*, ko je opisoval posebno vedenje pri otrocih, primerjano z opisi shizofrenije. Leta 1944 je Hans Asperger z

besedo *avtizem* opisal bolj inteligentne in funkcionalne otroke. Zato motnje avtističnega spektra (MAS) danes delimo v različne stopnje, Avtizem (2014):

- klasični avtizem (Kannerjev avtizem),
- Aspergerjev sindrom,
- nespecifično razvojno motnjo,
- Rettov sindrom,
- otroško dezintegrativno motnjo.

Potrebno je razumeti, da je *avtizem* širok spekter motenj, ki niha od lažjih do težjih motenj znotraj same motnje (Avtizem, 2014).

Slika 5. Otrok z avtistično motnjo (2014). Pridobljeno iz <https://sl.wikipedia.org/wiki/Avtizem>

Slika 5 prikazuje ponavljajoče se zlaganje predmetov oziroma poravnavanje, ki je lahko tipično obnašanje za posameznika z avtizmom.

Knez (2007) pravi, da klinično sliko otroškega avtizma sestavljajo različni znaki:

- **Pomanjkljiva socialna odvisnost:** Takšen otrok že zelo zgodaj kaže znake, da je čustveno in socialno neodziven na odnose z drugimi ljudmi in jih tudi ne potrebuje.

Zelo težko vzpostavi stik z očmi, motijo ga telesni dotiki, tudi igra se ne z drugimi otroci. Čustveni svet okoli njega mu je zelo tuj.

- **Pomanjkljive sposobnosti za komunikacijo in borna domišljija:** Avtističen otrok razvije svoj način komuniciranja s svetom, zelo neznačilen. Tako besedna kot nebesedna komunikacija sta drugačni. Izraža se v drugi osebi namesto v prvi, govori v vprašalni obliki, čustvenih odzivov z mimiko nima. Avtistični otroci ne razumejo šal in značilnega humorja ljudi.
- **Izrazito ozki in neprožni interesi:** Zelo značilni sta togost in neprilagodljivost na vseh področjih. Avtističnega otroka lahko že najmanjša stvar vrže iz tira. Zelo so pozorni na postavitev njihovih igrač, različnih stvari, ki so postavljene v njihovem okolju, zato jih lahko takšna sprememba zelo razburi. Na nekatere dražljaje se zelo slabo odzivajo ali pa se sploh ne, ob nenavadnih zvokih pa si tiščijo roke ob ušesa, saj ne prenesejo tovrstnih motenj.

Do sedaj je bil poudarek v veliki meri na preprečevanju težavnega vedenja, tako da otroku ustrezno prilagodimo okolje. Dobro je bilo vsaj omiliti nekaj težav, ki so se pojavljale pri motnji avtizma. Še posebej se je poudarjalo potrebo po urejenosti in nekakšni rutini za otroka. Seveda pa takšni otroci potrebujejo tudi pomoč pri učenju, pri tem, kako se čim bolj vklopiti v »naš svet«. Sprememba je del tega sveta in eden najpomembnejših ciljev, ki se lahko zastavijo, je, da otroku pomagamo premagati te spremembe. Potrebno je poudariti, da se posamezniki zelo razlikujejo v sprejemanju vseh teh sprememb, tako kot se razlikujejo tudi v drugih vidikih te motnje, vendar pa so lahko spremembe znanih rutin, prekinitve določenih ritualov zelo močni povzročitelji težavnega vedenja (Whitaker, 2011).

1. 3 OTROK IN PLES

*Dober učitelj plete tkanino, ki ga povezuje z učenci
in učno snovjo. Njegovo srce je podobno statvam, na katerih
se tkanine povežejo, kjer se ohranja napetost, giblje tkalski čolniček
in tkanino čvrsto napne. Nekaj čudovitega je, da poučevanje
potegne za seboj srce, ga odpre in celo rani ...
(Parker J. Palmer)*

Naše telo je ustvarjeno za gibanje. Gibanje je za človeka zelo pomembno, zato v današnjem času nagnosko stremimo za tem. Otroci imajo prirojeno potrebo po gibanju in če hočemo, da se bodo pravilno razvijali, jim moramo to omogočiti. Nedvomno se morajo veliko, dovolj pogosto in dovolj intenzivno gibati, kar lahko dosežejo z udejstvovanjem v različnih športnih igrah, ples pa je tisti, ki ima v otrokovem življenju še veliko drugih in zanimivih pomenov. Sporočila lastnega telesa so sprva tudi otrokov notranji svet. Otrok mora spoznati svoje telo, da lahko zadovoljujoče ravna z njim. Prav pri plesu deluje telo kot nekakšen sprejemnik, posredovalec in izvajalec, ko sprejema različne dražljaje in se tudi odziva nanje. Otrok se tako začne zavedati svojega telesa in različnih gibanj, časa in prostora, v katerem se giblje (Zagorc, 2006).

»Gibalni razvoj je odraz zorenja (na katerega vplivajo predvsem genetski, pa tudi okoljski dejavniki), ki določa univerzalno sosledje pojavljanja posameznih gibalnih sposobnosti v razvoju, ter posameznikovih izkušenj, ki vplivajo zlasti na hitrost doseganja mejnikov v gibalnem razvoju« (Kozar, 2003 v Videmšek in Pišot, 2007). Za razvoj novih gibalnih spretnosti je potrebna določena raven, na kateri se otrok razvija. S tem apeliramo na razvitost otrokovega mišičja, živčnega in zaznavnega sistema, pomembno vlogo pa igra tudi proces učenja (Videmšek in Pišot, 2007).

Naloga plesnih pedagogov za otroke je, da ustvarimo pogoje, da se otroška ustvarjalnost, sposobnost izražanja z gibom in neustavljiva sposobnost življenja v domišljiji svet nadaljuje od zgodnjih let pa tja do odraslosti. Otroci so zelo zadovoljni, če jih v procesu gibalnega ustvarjanja pohvalimo, jim nudimo naklonjen pogled in jim vlivamo novih spodbud za njihovo ustvarjalnost (Kovač Valdés, 2011).

Z gibalno-plesnimi dejavnostmi otrok razvija motorične sposobnosti, pridobiva podobo o sebi in se orientira v lastnem telesu, se zave prostora in časa, zaznava oblike, različna gibanja, si krepí pomnjenje, predstavljanje, domišljijo in mišljenje, hkrati pa v delu v skupini brusi socialne veščine. Učenje različnega gibanja ni samo pridobivanje motoričnih sposobnosti, ampak tudi način, kako spodbujamo otrokov čustveni, intelektualni in socialni razvoj (Schmidt, 2009).

»Plesna vzgoja zajema čustveni, razumski in telesni vidik ter s tem prispeva k širšim vzgojnim ciljem, ki težijo k vsestranskemu razvijanju osebnosti. Najbolj celovita je tista osebnost, ki je razvila vse svoje vidike: fizičnega, čustvenega, intelektualnega. Od vseh umetnosti je ples za takšno polno osebnostno rast še posebej primeren: pomaga pri telesnem razvoju, oživlja domišljijo, postavlja zahteve razumu, pomaga brusiti estetsko tenkočutje, pogloblja in bogati čustveno doživljanje« (Kos, 1982).

V procesu vzgoje igrajo čustva zelo pomembno vlogo. Določajo otrokovo počutje v družini in širšem socialnem okolju. S tem otrok razvija odnos do sebe in do okolja. Očitno je, da imajo čustva pri učenju veliko vlogo. Prvotni namen učenja je v tem, da otrok utrjuje vedenjske vzorce, ki mu prinašajo ugodje, opušča pa vedenjske vzorce, ki mu prinašajo neugodje. Z odraščanjem ta princip ugodja in neugodja postaja vedno bolj izpopolnjen, obenem pa tudi bolj zapleten. Pri tem igra veliko vlogo povezanost s starši, saj mu prinaša veliko ugodje tudi starševska pohvala ali pa graja. Čeprav otrok pri starših išče potrditve in sprejetost, pa mu poleg neposrednega ugodja pohvala prinaša občutek sprejetosti, ki krepí otrokovo ugodje (Žorž, 2013).

Dogaja se, da učitelji še vedno preveč zanemarjamo metode, ki bi direktno razvijale ustvarjalnost. Mi smo tisti, ki moramo znati pripeljati otroka do zavedanja vseh potencialnih možnosti njegovega telesa za vse vrste gibanja. Zato se moramo naučiti nekaj »tehnične abecede«, da lahko z njo vedno znova »pripovedujemo« nove zgodbe (Šušteršič in Zagorc, 2010).

»V današnjem času se kažejo velike težnje po tem, da otroke čim hitreje privedemo do odgovornega, razumskega, odraslega načina razmišljanja in ravnanja. Tudi na gibalnem področju se še vedno učimo »pravil gibanja«, pravil pri glasbi in likovni umetnosti,

namesto, da bi se učili »gibalno, glasbeno misliti« ali »misliti vizualno« (Šušteršič in Zagorc, 2010).

Otrok ima v sebi potrebo po gibanju v ritmu, je zelo odkrit in se izraža zelo prvinsko, zato je njegovo odzivanje na ritem toliko pomembnejše. Občutek za ritem se v otrokovem vsakdanu lahko hitro izničuje, zato je treba biti na to toliko bolj pozoren in mu ponuditi različne oblike in možnosti gibanja v ritmu. Ples je nekakšno ritmizirano gibanje v prostoru, še posebej kadar ga spremlja glasba. Zaradi ritma v sebi nosi nekakšno magičnost, s katero želimo preseči vsakdanje vzorce in ujetost človeka. Zelo zanimivo je vedeti, da se v plesu porazgubi strah. Otrok ali pa mladostnik lahko prepozna meje svoje svobode. "V gibanju na nek način prestopamo meje svojega telesa, meje sebe ..." (Zagorc, 2006).

Nekateri nagonsko najdejo ustrezen ritem za vsako dogajanje, nekateri pa se morajo nenehno učiti. Pri vsakem se ritem ponavlja na poseben način, kar se lahko zgodi zaradi fizioloških ali čustvenih dogajanj v telesu. Občutka za ritem se lahko v veliki meri tudi naučimo. V otrokovem razvoju pride čas med 3. in 6. letom starosti, ko v procesu učenja posebej poudarjamo, kako slišati ritem in kako temu prilagoditi gibanje. Po navadi gre za prilagajanje ritma k spremljavi, ki je lahko petje, ploskanje, udarjanje ob tla, posneta glasba itd. Veliko otrok zelo težko uskladi gibanje s spremljavo neke glasbe, toda prej ali slej se naučijo tudi tega. Nikoli ni priporočljivo nenehno ponavljanje, ki v otroku lahko spodbudi odpor do kakršnegakoli gibanja, pač pa iščemo ritmično odzivanje s pomočjo sproščenega, svobodnega in vodenega gibanja (Zagorc, 2006).

Zagorc (2006) pravi, da morajo biti otroci še posebej motivirani, zato si lahko pomagamo z igrami, kjer si priučijo takšnih sposobnosti. Ritmične igre so dobra motivacija, saj otroka prevzamejo, ob tem pa kaže veselje, kar dokazuje, da sta ritem in gibanje tista, ki v njem spodbudita čustvena doživetja in različna ugodja. Vedno moramo biti pozorni na spremljanje gibanja, kako otrok interpretira stvari, pa naj bo to udarjanje po različnih delih telesa, ploskanje ali pa tudi glasbena spremljava.

V odnosu do učenja imajo vse večji pomen čustveni odzivi otrok, uveljavljanje, sprejetost in ugled, ki ga posameznik doživi med vrstniki. Vse, kar je bilo v zgodnjem obdobju preprosto, postaja zdaj bolj zapleteno. Nikakor ne pomeni, da otrok v najstniškem obdobju ne potrebuje

več čustvene spodbude za učenje, da čustva nimajo več vpliva na motivacijo. Vpliv čustev postaja vse bolj pomemben, tako za otroka kot za odraslega (Žorž, 2013).

Otroci morajo obvladati svoje gibalne sposobnosti, ples pa jim pri tem lahko pomaga. Vsi otroci, ki so vključeni v plesno vzgojo, imajo možnost raziskovanja kako uporabiti svoje telo kot instrument, kot sredstvo za izraznost in komunikacijo. Užitek v gibanju, ritmu, vrtenju, mirovanju v različnih oblikah je pravica otrok, da izkusijo ples v pravem pomenu besede, odgovornost nas učiteljev pa je, da jim to omogočimo (Kovač Valdés, 2011).

Buckroyd (2004) ugotavlja, da se v postopku razvoja mladega človeka vedno bolj razvijajo njegova fizična občutenja. Drugi ga naučijo prepoznavati ta občutenja z besedami, ki označujejo čustva in občutke, kot so lakota, utrujenost, jeza, strah itd. Ker se otrok vedno bolj zaveda občutenj v svojem telesu, se tudi lažje poistoveti z njimi. Prepričljivo lahko rečemo, da lahko telesna vadba prispeva k samozavesti in izboljša človekovo samopodobo tako na telesnem, umskem, socialnem in čustvenem področju, zato bi moralo imeti plesno šolanje veliko vlogo pri vzpostavljanju in občutenju lastnega jaza že zelo zgodaj.

S plesom otrok širi svoje energijsko polje. Plešemo lahko v parih ali v skupinah, v vsakem primeru pa se energijska polja združujejo. Otrok zaznava lahkotnost, lebdenje, ljubezen v najširšem pomenu, kar pa pomeni, da se ne glede na fizično utrujenost, ki se pojavi po aktivnosti, počutje izboljša, otroci pa tudi odrasli postanejo mirnejši in bolj zbrani. Otrok se začinja zavedati svojega telesa in gibanja v prostoru ter času. Svojo energijo lahko porablja na zelo različne načine, kar pa mu omogoča telesni, mentalni in emocionalni razvoj (Zagorc, 2006).

S plesom pridobivamo podobo o sebi in se zavedamo svojega telesa. Razgibano telo oživi v plesu šele, ko je povezano z osebnim izrazom. Če plešemo zaradi veselja, žalosti, jeze ali ljubezni, to povečuje našo sposobnost izražanja čustev. Vse to se lahko dogaja skozi gibanje. Gibanje ni pojav, ločen od drugih, ampak ga spremljajo mnogi občutki in zaznave. Pogosto se gibljemo pod vplivom nekih misli, največkrat ko želimo kaj prestaviti ali narediti. Z gibanjem lahko celo izboljšamo funkcije našega živčnega sistema. **Lahko popravimo razdražljivost in impulzivnost otrok, sicer pa ples ponuja možnost za izboljšanje vedenjskih motenj.** Gibanje pospešuje otrokov čustveni razvoj, z njim lahko otrok izrazi svoje občutke in doživlja zadovoljstvo ob druženju z ostalimi (Zagorc, 2006).

»Spoznavanje lastnega telesa je pogoj za učinkovito in zadovoljujoče ravnanje z njim. Prav pri plesni aktivnosti deluje telo kot sprejemnik, posredovalec in izvajalec, ko sprejema kinestetične, ritmične in socialne dražljaje ter se na nek način odziva nanje« (Šušteršič in Zagorc, 2010).

Ples ima v otrokovem svetu zelo pomembno vlogo, saj se danes vedno bolj pogosto vračamo k otroški igri, ki naj bi bila glavna oblika otrokove dejavnosti. »Ples je igra z gibanjem in gibanje skozi igro«, pravi Zagorčeva (2006).

Naši možgani so sestavljeni iz desne in leve poloble, ki sta tesno povezani, njuno delovanje pa je različno. Leva polovica nadzoruje gibe in občutke v desni polovici, desna pa gibe in občutke leve polovice telesa. Če je ena polovica poškodovana, lahko druga prevzame njene funkcije. Vendar pa mnoge aktivnosti izhajajo iz obeh možganskih polovic. Če govorimo o aktivnostih, kot je risanje, slednje domujejo na eni strani možganov, sem spadajo tudi sanje, komponiranje, izvajanje nalog, ustvarjalno mišljenje ... Na drugi pa lahko najdemo razmišljanje, branje, pisanje, govor, računanje. Desna stran možganov je odgovorna za celoten model razmišljanja in se ukvarja tudi z več pojmi naenkrat. Pri plesu in drugih športih sodelujeta pri nadzorovanju telesnih funkcij obe možganski polovici, vendar pa zaznavne funkcije izvirajo izključno iz desne polovice. Otrok bolje usklajuje in obvladuje svoje gibe s pomočjo dozorevanja centralno-živčnega sistema, ki pa je do 11. leta starosti že v celoti razvit. Otrokov psihomotorični tempo je zvišan, otrok pa postaja gibčnejši in hitrejši. Značilnosti razvoja gibalnega izražanja kažejo tesno povezavo z razvojem mišljenja. Otrokovo mišljenje vpliva tudi na predstavo o plesu in razvoj plesnosti, kjer se igra s svojimi predstavami in razvija domišljijo (Zagorc, 2006).

Kovač Valdés (2011) je prepričana, da je za otroke in z otroki ustvarjati lepo, vendar pa tudi zelo zahtevno. Zavedati se moramo, da ni prav, če smo prehitro zadovoljni s podajanjem minimalnega znanja, saj smo hitro obsojeni na povprečnost. Če otroci s predstavo ne bodo zadovoljni, smo izgubili tiste prave oboževalce in obiskovalce plesnih predstav, tudi ko odrastejo. V otroku moramo vzbuditi radovednost, občutek, da se počuti domače, se v samem procesu tudi zabava in obenem tudi nekaj nauči.

Kaj otroci razvijajo s plesno-gibalno dejavnostjo (Zagorc, 2006):

- opazovanje,
- ustvarjalnost,
- poslušanje glasbe,
- ritmični posluh,
- gibalno domišljijo,
- prostorsko orientacijo,
- pravočasno odzivanje,
- jasnost gibov,
- gibalno koordinacijo,
- gibalno improvizacijo.

Slika 6. Otroci Osnovne šole Juričevega Drejčka (osebni arhiv).

Na sliki 6 je prikazan del gibalne improvizacije otrok s posebnimi potrebami, ki smo ga uporabljali za uvodno ogrevanje (ogrevalna igrica Kipi).

1. 3. 1 Vpliv plesa na otroke

Z razvojem otrokovih gibalnih sposobnosti se razvija celotna sposobnost nadzora nad telesom, ki pa je v veliki meri odvisna od obvladovanja gibanja ter pogojuje kognitivni, čustveno-socialni in psihomotorični razvoj. Otrok se že zelo hitro začne zavedati svojega gibanja, časa in prostora in različnih možnosti za izrabo energije. Skozi nekatere vidike lahko vidimo, kako to poteka (Zagorc idr., 2013).

➤ **Biološko-fiziološki vidik**

Razvijamo različne gibalne sposobnosti, kot so koordinacija, gibljivost, moč, hitrost, ravnotežje, natančnost. S plesom sprožimo tudi pospešeno delovanje funkcionalnih sistemov, kjer na eni strani ples zadovoljuje otrokovo potrebo po gibanju, sočasno pa s hkratnim obremenjevanjem mišičnih skupin in ustreznimi dražljaji usmerja aktivnost fizioloških procesov vsega telesa. Ples spodbuja rast kosti, vpliva na trdnost sklepnih vezi in omogoča učinkovito delo mišic, ki izvajajo gibanje (Zagorc idr., 2013).

➤ **Psihološki vidik**

Zagorc idr. (2013) ugotavljajo, da želimo s plesom vplivati na zadovoljstvo otrok, na povečanje samozaupanja in na pozitivno samopodobo. Otroke želimo naučiti prepoznavanja določenih čustev, ki se sproščajo pri gibanju ob glasbi. Ta čustva so veselje, jeza, strah, zaskrbljenost, radost. Ves čas pa jih opozarjamo tudi na opazovanje čustev drugih. Tako se bogati njihov notranji svet doživljanja.

➤ **Kognitivni vidik**

Umski oziroma kognitivni vidik ne poteka neodvisno, temveč je povezan z gibalnim in s čustveno-socialnim razvojem. Gibalni in kognitivni razvoj otroka sta med seboj tesno povezana, kar pomeni, da so gibalne in druge problemske izkušnje neprecenljive vrednosti za otrokovo življenje. S plesom otrok razvija višje mentalne funkcije, spomin, ustvarjalnost, sposobnost za učenje, komuniciranje in medsebojno vplivanje (Zagorc idr., 2013).

➤ **Sociološki vidik**

»Ples je za otroka igra«, pravijo Zagorc idr. (2013), kjer otrok spoznava samega sebe, druge v skupini, zadovoljstvo, sproščenost in veselje, prijateljstvo in tudi sposobnost komuniciranja. Preko telesnega stika razvijamo socialne sposobnosti, kot so zaupanje, občutljivost, skupinsko reševanje problemov, delitev pozornosti, vodenje in podrejanje. Govorica telesa je tista, ki je zelo pomembna in je bolj neposredna kot govorica besed. Gibanje je sestavni del vsakega vedenja, zato lahko nadzor nad gibanjem povežemo tudi z nadzorom nad vedenjem. Več se je otrok sposoben gibati, toliko večje območje osvaja in je sposoben dojemati stvari tudi na višji

ravni. Otroci, ki ne nadzirajo svojega gibanja, velikokrat slabo nadzirajo tudi svoje vedenje, kar pa je osnova medsebojnih odnosov.

➤ **Umetniški vidik**

Z ritmom, glasbo, predmeti, pesmijo, sliko lahko razvijamo otrokovo posebno občutljivost ne samo za gibanje, temveč tudi za druge umetniške oblike, s katerimi razvijamo logično mišljenje in predstavljalnost, sposobnosti dojemanja časa in prostora ter druge umske sposobnosti in funkcije, pravijo Zagorc idr. (2013).

1. 3. 2 Plesna terapija

Gibalne in plesne izkušnje lahko pripomorejo k združevanju fizičnega in emocionalnega ter tako usposabljaajo otroka ali odraslega za ustreznejše odzivanje na okolje. Gibalno plesna terapija v bistvu ni nič drugega kot vzgajanje v najboljšem pomenu te besede, ker stremi k temu, da se oseba lahko razvija kot celovita osebnost, t.j. notranje in zunanje uravnotežena osebnost, ki lahko razvija vse svoje potenciale (Kroflič, 1999).

Gibanje in čustva imajo veliko skupnega: čustva se kažejo skozi ekspresivno gibanje, govorico telesa, imenovano tudi simptomatsko gibanje; gib pa je znak, simptom za določeno čustvo, npr. strahu, veselja, žalosti, jeze (Kos, 1982).

Na začetku prejšnjega stoletja se je ples že začel uporabljati kot terapija v tako imenovani gibalno-plesni terapiji, ki uporablja gibanje in ples kot sredstvo za izboljšanje čustvenega, kognitivnega, socialnega in fizičnega stanja. Temelji na dejstvu, da sta telesnost in duševnost povezani. Problemi čustvenega in duševnega izvora lahko povzročajo mišično napetost in prisiljene gibe, po drugi strani pa lahko stanje telesa pozitivno ali negativno vpliva na duševno počutje. Plesna terapija se lahko izvaja pri vseh psihosomatičnih motnjah, ples in gibalne izkušnje učinkujejo na posameznike čustveno, duhovno in duševno, ne pa samo fizično, kar je pri takšnih terapijah poglobitnega pomena (Geršak, Sedevčič in Erban, 2005).

V plesnih aktivnostih deluje telo kot sprejemnik, posredovalec in izvajalec, ko sprejema kinestetične, ritmične in socialne dražljaje ter se tudi odziva nanje. Otrok se začne zavediti telesa in njegovih delov, številnih možnosti gibanja v času in prostoru ob različni količini

uporabljene energije in ob lastnih vzorcih gibanja. Prav plesno gibalna terapija temelji na celovitem pristopu, ki pojmuje človekovo percepcijo, procesiranje in reagiranje kot neločljivo povezanost telesa in duha v funkcionalno celoto (Kroflič, 1999).

Slika 7. Sproščanje na plesnih delavnicah OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem (osebni arhiv).

Slika 7 prikazuje učenki OŠ Juričevega Drejčka ob koncu ure, ko smo izvajali sprostilne vaje. Otroci te osnovne šole so zelo dovtetni za slikanje, zato ni bilo težav in so z velikim veseljem pripomogli k dobrim fotografijam, ki so odraz plesnega dela z otroki.

1. 3. 3 Pomen ustvarjalnega gibanja za otroke s posebnimi potrebami

V primerjavi z veljavo, ki jo je imel ples v primitivnih skupnostih, lahko rečemo, da je njegov današnji pomen skoraj neznaten. Družabni plesi so se skrčili skoraj v celoti, pod nekakšno pretvezo za vzpostavljanje stikov. Folklorni ples je le še fosil, sodobni ples pa je, kot kaže, širšemu krogu ljudi tuj in nezanimiv, pojasnjujeta Kos in Kroflič (1982).

Gibalno-plesna terapija lahko v procesu vzgoje in izobraževanja pomaga otrokom z različnimi posebnimi potrebami: otrokom s specifičnimi učnimi težavami, posebnostmi v razvoju, otrokom z vedenjskimi težavami ter osebami z motnjami v telesnem razvoju. Terapevti, ki

raziskujejo gibalne karakteristike avtističnih otrok, ugotavljajo, da lahko ti otroci dosegajo boljše rezultate skozi neverbalne oblike. Sredstva, ki jih uporablja terapevt, lahko vsebujejo uporabo lastnih telesnih gibanj kot spodbudo pri komunikaciji, raziskovanje lastnega ritma in pomoč pri samostojnem gibanju in sprejetju človeških dotikov in kontaktov (Geršak, Sedevčič in Erban, 2005).

Grubešičeva (2001) je raziskovala učinke metode ustvarjalnega giba in plesa kot oblike pomoči z umetnostjo v vzgoji in izobraževanju oseb z zmerno motnjo v duševnem razvoju. Ugotovila je velik napredek oseb v njihovem ustvarjanju, razvoju njihovih psihofizičnih sposobnosti in socialnih spretnosti. Glede na to, da je dolgo veljalo prepričanje, da so te osebe neustvarjalne in je delo z njimi temeljilo izključno na urjenju novih spretnosti in navad, imajo rezultati raziskave še toliko večjo vrednost.

Pozitivni vplivi ustvarjalnega giba se v največji meri kažejo predvsem na socialno-emocionalnem področju, saj najbolj pripomore k sproščenosti otrok, k pozitivni komunikaciji in dobrim medsebojnim odnosom. Učenci imajo boljšo samopodobo, so bolj strpni do sebe in do drugih. Zmanjšajo se agresivno vedenje in vedenjski problemi, kar pripomore k pristnejšemu navezovanju stikov in prijateljskih odnosov, učenec pa dobi občutek pripadnosti skupini. Vsi ti in še mnogi drugi dejavniki, ki vplivajo na socialno-emocionalno področje, pripomorejo tudi k pozitivnemu razvoju kognitivnega in psihomotoričnega področja otrokovega razvoja. Sproščen in samozavesten učenec, ki se v razredu dobro počuti, je v prijateljskem in prijaznem okolju, se namreč lažje uči in v razredu boljše funkcionira (Hribar, 2006).

»Ples je gibalna dejavnost, je govorica telesa ob ritmu, glasbi in tišini, je pot, ki spodbuja telo, da se predaja ustvarjalnemu gibu in notranjemu občutku za ritem«, opisujejo Geršak, Sedevčič in Erban (2005).

Pozitivni učinki plesnih dejavnosti pri osebah s posebnimi potrebami se kažejo na različnih področjih. Z delom v skupini so osebe bolj sproščene, motivirane za delo in zelo ustvarjalne. Z domišljijo, ki jo uporabljajo pri ustvarjanju z gibom, krepijo koncentracijo in vizualizacijo, razvijajo ustvarjalno mišljenje in tudi govor. Prav tako se krepijo socialni odnosi, izboljša se komunikacija, kar ima velik pomen pri ustvarjanju dobre klime v skupini oziroma razredu.

Metoda plesno-gibalne terapije oziroma plesnih dejavnosti nasploh je dobrodošla za delo z različnimi tipi otrok s posebnimi potrebami. Z različnimi plesnimi gibanji otroci sproščajo napetost in spoznavajo svoje telo, um in notranji jaz, vse skupaj pa vodi k razvijanju pozitivne samopodobe, kar je pri teh otrocih eden izmed največjih problemov (Geršak, Sedevčič in Erban, 2005).

Slika 8. Zaključek plesnih dejavnosti na OŠ Juričevega Drežčka (osebni arhiv).

1. 4 PREDSTAVITEV OSNOVNE ŠOLE JURIČEVEGA DREJČKA

Slika 9. Logotip in Osnovna šola Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem (2014). Pridobljeno iz <http://osjd.mojasola.si/default.aspx>

1. 4. 1 Osnovna šola Juričevega Drejčka skozi čas

Začetki razvoja Osnovne šole Juričevega Drejčka segajo v leto 1958, ko so bili v Sloveniji sprejeti prvi zakonski dokumenti o posebnem šolstvu. V Občini Ravne na Koroškem se je začela razvijati organizirana skrb za otroke z motnjami v duševnem razvoju. V šolskem letu 1958/59 se je razvil prvi oddelek posebne osnovne šole pri takratni Osnovni šoli Ravne, naslednje leto pa že drugi. Kot prelomnica se v zgodovino zapiše leto 1960, saj je takratni občinski ljudski odbor iz strokovnih razlogov sprejel odločbo o ustanovitvi samostojne posebne šole, ki je tako postala ključni steber vzgoje, izobraževanja, usposabljanja ter razvijanja posebne družbene skrbi za otroke z motnjami v duševnem razvoju. Ko se je spremenil Zakon o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, so ukinili naziv "posebna šola", s tem se je leta 1977 šola preimenovala v "osnovno" šolo Juričevega Drejčka. Andrej Kotnik, poznan kot Juričev Drejček, je bil talec, star komaj šestnajst let. V spomin na žrtve vojne je vsako leto organiziran tudi tradicionalni pohod do spominskega obeležja pri Sveti Neži, kjer pri spominski komemoraciji sodelujejo tudi učenci omenjene šole. Skozi kronološko zgodovino obstoja šole je ves čas njenega delovanja izstopal zelo aktiven odnos šole s širšim okoljem; z različnimi društvi, občino, centrom za socialno delo, zdravstveno službo... Specialni pedagogi in drugi strokovni delavci so ves čas seznanjali širšo javnost s problematiko oseb z motnjami v duševnem razvoju, razvijali družbeno skrb za njihovo uspešno vključevanje v življenje in delo; skladno s tem so razvijali specialne metode, oblike dela ter nenazadnje prispevali tudi k razvoju defektološke stroke (Naših petdeset let, 2010).

V Naših 50 let (2010) navajajo, da danes osnovna šola Juričevega Drejčka vključuje dva programa:

1. prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom za učence z lažjo motnjo v duševnem razvoju;
2. izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, ki se izvaja za učence s specifičnimi učnimi težavami na večinskih osnovnih šolah, v okviru specialno-pedagoške mobilne službe.

Pomembnejši mejniki na področju športa in novosti šole, povzeto po Naših 50 let (2010), skozi čas delovanja šole:

- 1960 – uradno zabeleženo rojstvo šole;
- 1960 – prvi šolski dan je štel 27 učencev;
- 1966/67 – šola dobi prve prostore na Čečovju, na Ravnah na Koroškem;
- 1968/69 – v okviru šole odprli tri dislocirane oddelke v Slovenj Gradcu;
- 1969 – število učencev se je povečalo na 102;
- 1969 – šola se okrepi z mladimi, ustrezno izobraženimi učiteljicami;
- 1969 – prihod g. Jožeta Pandela, športnega pedagoga;
- 1969 – organizatorji dveh republiških športnih iger POŠ;
- 1969 – spremenjen delovnik in organiziran varstveni oddelek;
- 1974 – otvoritev in osamosvojitve v POŠ Slovenj Gradec;
- 1977 – poimenovanje šole po Andreju Kotniku ml. – Juričevem Drejčku;
- 1978 – ustanovljen razvojni oddelek za predšolske razvojno prizadete otroke;
- 1981 – ravnateljica ga. Milka Tevž prejme priznanje za uspešno delo na šoli;
- 1984 – sprejet Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb;
- 1984 – prva zimska šola v naravi;
- 1988 – šolo začnejo zapuščati prve upokojene učiteljice;
- 1990 – ideja o preselitvi šole;
- 1990-1999 – preureditev prostorov in nov vhod na isti lokaciji;
- 2000 – izide Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in zmanjšanje števila učencev;
- 2009/2010 – organizirana letna šola v naravi v Fiesi;
- 2009/2010 – zimska šola v naravi na Ošvenu;
- 2009/2010 – organizirana gozdna šola na turistični kmetiji Ploder;
- 2009/2010 – tradicionalni pohod in komemoracija pri obeležju NOB na Koroškem Selovcu;

- 2009/2010 – tradicionalno srečevanje z gojenci CUDV Črna na Koroškem;
- 2009/2010 – organizirane državne atletske igre OŠPP;
- 2009/2010 – udeleževanje letne kolonije Rdečega križa Območne enote Maribor v Punatu na otoku Krku na Hrvaškem;
- 2010 – predstavitev pevskega zbora v Ljubljani na mednarodnem festivalu **Igraj se z mano** v Cankarjevem domu na 9. mednarodnem **Festivalu za 3. življenjsko obdobje**.

1. 4. 2 Program vzgojno-izobraževalnega zavoda

V Naših 50 let (2010) pojasnjujejo, da se na šoli izvaja prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom, v katerega se usmerja otroke z lažjimi motnjami v duševnem razvoju in otroke z več motnjami, ki imajo tudi lažje motnje v duševnem razvoju. Učence na šolo usmeri Komisija za usmerjanje, pri tem pa se upošteva tudi otrokova dosežena raven razvoja, zmožnost za učenje in doseganje standardov znanja, išče se vzroke, zakaj je otrok takšen, in predvideva glede na otrokove primanjkljaje. Upoštevajo se tudi kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami.

Podaljšano bivanje, kjer so se izvajale tudi plesne delavnice, je oblika vzgojno-izobraževalnega procesa, organizirana po pouku za učence osnovne šole; vanj se učenci vključujejo prostovoljno. Čas podaljšanega bivanja je namenjen sprostitvenim dejavnostim, kosilu in samostojnemu učenju ter predvsem ustvarjalnemu načinu preživljanja prostega časa. Organizirani sta dve skupini, za višjo in nižjo stopnjo. **Sprostitvena dejavnost** je namenjena sprostitvi, zabavi, obnavljanju psihofizičnih moči učencev in se odvija v pasivni in aktivni obliki. Učiteljica zagotovi pogoje za sprostitev in pri tem učence spodbuja, jim svetuje, se z njimi pogovarja, se dogovarja in sodeluje z njimi. Osnovne dejavnosti za doseg ciljev so družabne, socialne ali športne igre, likovno ustvarjanje, poslušanje glasbe in prepevanje, ogled videokaset, branje zgodb, pogovori, sprehodi itd. Otroci razumejo in doživijo sprostitev in oddih med delom kot nujni element zdravega načina življenja. Zadovoljujejo svojo potrebo po počitku, gibanju, socialnih stikih ali igri. V situaciji se učijo in utrjujejo znanje, različne ustvarjalne spretnosti, socialne veščine, sprejemajo pravila in norme ter razvijajo domišljijo. Spoznavajo sebe in druge ter se učijo sprejemati in ceniti drugačnost. Otroci med drugimi razvijajo smisel za humor in širijo izkušnje s področja narave, kulture in umetnosti. **Samostojno učenje** je dejavnost, v okviru katere poteka usmerjanje in navajanje učencev na

samostojno opravljanje različnih aktivnosti, saj lahko znanje, ki so ga pridobili v času pouka, dodatno utrdijo, razširijo in poglobijo, uporabijo pa ga lahko tudi v novih situacijah. **Ustvarjalno preživljanje prostega časa** je dejavnost, ki je namenjena razvedrilu, sprostitvi, počitku in v kateri učenci nimajo učnih obveznosti. Učenci lahko izberejo dejavnosti po lastnem interesu, učiteljica pa jih lahko usmerja v aktivnosti, ki imajo določen cilj, ob čemer pa seveda upošteva in omogoča razvoj njihovih sposobnosti in interesov na vseh temeljnih področjih razvoja osebnosti (Naših 50 let, 2010).

1. 4. 3 Podatki o šoli in delavcih šole

Osnovna šola Juričevega Drejkca Ravne na Koroškem je javni vzgojno-izobraževalni zavod, ki ima sedež na Čečovju 24, Ravne na Koroškem. Ravnateljica je Suzana Vodnjov, socialna delavka pa Vesna Lujinovič. V tajništvo lahko pokličemo Moniko Ketiš, za knjižnico pa je zadolžena Simona Cokan (Vodnjov, 2013).

1. 4. 4 Vsebine in oblike dela strokovnih organov

Vodnjov (2013) razlaga, da se **učiteljski zbor** sestaja na rednih mesečnih sejah zbora, rednih tedenskih srečanjih in na ocenjevalnih konferencah. **Ocenjevalne konference in pedagoški sestanki** se izvajajo ob koncu vsakega ocenjevalnega obdobja ter ob koncu šolskega leta, še posebej za 9. razred, ki konča s poukom 13. junija. **Razredne učiteljske zборе** skličejo in vodijo razredniki. Sestavljajo jih vsi učitelji, ki poučujejo v oddelku. Obvezno jih skličejo pred vsako pedagoško in ocenjevalno konferenco. Zapiske vodijo razredniki in jih trajno hranijo.

Razrednik, povzeto po Vodnjov (2013):

- vodi in usmerja oddelčno skupnost;
- organizira in vodi roditeljske sestanke, pogovorne ure in srečanja s starši;
- sodeluje s strokovnjaki, ki obravnavajo posameznega učenca;
- organizira in vodi dneve dejavnosti za zaključno ekskurzijo;
- organizira in vodi delo, ki ga je načrtoval v svojem LDN;
- organizira in vodi pogovorne ure z učenci;

- ureja odnose med učenci in predmetnimi učitelji;
- spremlja in usmerja individualni razvoj učenca;
- načrtuje individualno delo z učenci ter v sodelovanju s strokovno skupino pripravi individualiziran program za posameznega učenca (IP), ki ga predstavi in pregleda skupaj s starši posameznega učenca;
- vodi in ureja dokumentacijo v oddelku.

Strokovni aktivni skupaj načrtujejo delo, večje projekte, akcije, razstave, nastope, ipd. Dogovarjajo se o nabavi učnih pripomočkov, gradiva in materiala za pouk, skupaj planirajo delo s starši (Vodnjov, 2013).

Šolska svetovalna služba se na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja preko svetovalnega odnosa in na strokovno avtonomni način vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela v šoli tako, da pomaga in sodeluje z vsemi udeleženci v šoli in po potrebi tudi z ustreznimi zunanjimi ustanovami. Šolska svetovalna služba se samostojno vključuje v kompleksen prostor šole in pomaga pri reševanju zapletenih psiholoških, pedagoških in socialnih vprašanj, ki se pojavljajo v ustanovi. Pri tem sodeluje svetovalno, posvetovalno in razvojno analitično in sodeluje z vsemi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa (Vodnjov, 2013).

Vodnjov (2013) navaja tudi, da **šolska knjižnica** sodeluje pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju celotnega življenja in dela šole; podpira šolske cilje, vzgojno-izobraževalno delo v šoli ter razvija in dopolnjuje delo, ki teče na podlagi obveznega učnega programa. Poglavitni cilj knjižnice je naučiti oz. vzgojiti učenca v samostojnega in aktivnega uporabnika vseh vrst knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virov. Za doseg tega cilja potekajo v knjižnici individualno pedagoško delo ob izposoji, bibliopedagoške ure in druge oblike spodbujanja iskanja zanimivosti v knjižnem gradivu ter tako posledično preko teh dejavnosti izobraževanje in pridobivanje novih aktivnih uporabnikov.

1. 4. 5 Vsebina in organizacija dela v šoli

Športni dnevi se na šoli organizirajo petkrat na leto. Učenci se v začetku leta udeležijo pohoda in nabiranja kostanjev. Pozimi gredo na sankanje in se igrajo na snegu. Spomladi

gredo na pohod na bližnjo goro Peco ter na stadionu, ki je zelo blizu šole, izvajajo atletske športne igre. V zadnjem obdobju šolskega leta pa izvedejo še orientacijski pohod. Osnovni namen športnih dni je skrb za skladen telesni razvoj odraščajočega in zorečega mladega človeka, zato se temu posveča veliko pozornosti. Osredotočajo se na vzgojo in ustvarjalno življenje, na prosti čas ter na večjo kvaliteto življenja v dobi zrelosti in starosti (Vodnjov, 2013).

Šola v naravi, tabori in večji projekti

Ker je na šoli zelo malo učencev, se oddelki med sabo kombinirajo (1. in 3. razred skupaj, 4. in 5. razred skupaj, 7. in 9. razred skupaj). Zaradi manjšega števila učencev pa se kombinirajo tudi letne in zimske šole v naravi, in sicer vsako drugo šolsko leto. Šola v naravi se organizira tudi po dogovoru s starši (Vodnjov, 2013).

Tabela 1

Šola v naravi in tabor 2014 (Vodnjov, 2013)

Dejavnost	Razred	Čas	Kraj
letna šola v naravi	4. in 5. razred	junij 2014	Fiesa
gozdna šola	1., 2. in 3. razred	junij 2014	turistična kmetija Ploder

V tabeli 1 je prikazana šola v naravi in tabor, ki so ju učenci od 1. do 5. razreda izvedli v letu 2014.

Kulturne dejavnosti, povzeto po Vodnjov (2013):

- ogled filmskih, lutkovnih in gledaliških predstav v sodelovanju s TIC Ravne in Zavodom za kulturo Ravne;
- obisk muzejev in razstav;
- božično-novoletna prireditev na šoli ter proslava ob dnevu samostojnosti in enotnosti;
- različni razredni nastopi za starše;
- proslava ob dnevu državnosti;
- nastopi dramske in plesne skupine na prireditvah na šoli in izven zavoda;

- organiziranje ustvarjalnih delavnic na šoli za učence, starše in druge;
- sodelovanje s koroškimi likovnimi umetniki;
- prireditve ob zaključku šolskega leta.

24. junija 2014 je bila v Kulturnem domu Ravne na Koroškem organizirana zaključna prireditev, kjer so učenci OŠ Juričevega Drejčka nastopali dve plesni koreografiji, v okviru plesnih dejavnosti, ki smo jih izvajali na šoli od aprila do junija. Mlajša skupina je zaplesala »Mi gremo pa na morje«, starejša skupina pa koreografijo »Pleš«, izvajalca Trkaja.

Slika 10. Nastop učencev OŠ Juričevega Drejčka v Kulturnem domu Ravne na Koroškem (osebni arhiv).

Podaljšano bivanje

Na šoli so organizirane 3 skupine podaljšanega bivanja, glede na vpis ter normative in standarde. Podaljšano bivanje je namenjeno učencem, ki imajo zaposlene starše, učencem iz bolj oddaljenih krajev in učencem, ki jim doma ne morejo nuditi ustrezne pomoči pri utrjevanju šolskega znanja in pisanju domačih nalog. V času, ko se izvaja PB, imajo učenci možnost kosila, pisanja domačih nalog in učenja ob strokovni pomoči učiteljic ter možnost vključevanja v različne športne in ustvarjalne aktivnosti (Vodnjov, 2013).

Tabela 2

Oddelki podaljšanega bivanja (Vodnjov, 2013)

Dan	Oddelek	Od–do	Kosilo	Učitelj
petek	OPB 1	11.00–16.00	13.15–13.45	Katja Fortek, Manica Gerdej
petek	OPB 2	13.30–16.00	13.15–13.45	Romana Finžgar, Katja Fortek
petek	OPB 3	13.30–16.00	13.15 –13.45	Uršula Vezonik

V Tabeli 2 lahko vidimo oddelke podaljšanega bivanja, v katerih smo izvajali plesne delavnice, dan, ure in učitelja, ki je zadolžen za varstvo. Glede na časovno razporeditev smo v OPB 2 in OPB 3 izvajali plesne delavnice, kjer so otroci spoznavali različne oblike gibanja, otroških plesov, sprostitve ter koreografij.

Prevozi učencev

Tabela 3

Število učencev po občinah (Vodnjov, 2013)

Občina/ šolsko leto	1.–9. Razred	2013/2014
	2012/2013	
Ravne	17	19
Prevalje	4	3
Mežica	6	5
Črna	3	3
Dravograd	5	3
Skupaj	35	33

Tabela 3 prikazuje število učencev vozačev po občinah koroške regije, od 1.–9. razreda, v šolskih letih 2012/2013 ter letošnjem šolskem letu. Prevozi so organizirani s kombiji, stroške prevozov pa pokrivajo vse naštete občine.

1. 4. 6 Organizacija nadzora

Vodnjov (2013) ugotavlja, da učenci predčasno odhajajo iz šole, zato mora biti zagotovljeno spremstvo ali odhod ob dovoljenju učitelja, saj so šolska vrata v času pouka odklenjena. Po končanem pouku učitelj pospremi učence v garderobo in iz šole, vstopanje drugih obiskovalcev pa nadzorujejo vsi zaposleni. Zagotovljeno je tudi dežurstvo učencev in strokovnih delavcev. Dežurni učenci skrbijo za čiščenje table, vsak dan pregledajo učilnice, pripravijo mize za malico ter jih po koncu malice pospravijo in pobrišejo. Dežuren učitelj je prisoten v avli in na hodnikih pred poukom in med glavnimi odmori. Urnike z imeni dežurnih učiteljev se obesi pred zbornico.

1. 5 NAMEN IN CILJI DIPLOMSKEGA DELA

Osnovni namen diplomskega dela je predstaviti pomen plesnih dejavnosti na OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem. Namen plesnih dejavnosti za otroke s posebnimi potrebami je odpreti nova obzorja otrokom, ki so velikokrat prikrajšani na področju športa. S programom, ki smo ga zastavili, želimo uresničiti določene cilje, ki jih opredeljujemo v nadaljevanju. Prvi od teh je predstaviti otrokom s posebnimi potrebami plesne dejavnosti, ki izboljšujejo njihovo koordinacijo, ritem in občutek za prostor. Te vidike lahko uresničujemo le, če je program strokovno voden in temelji na ciljih, ki so primerno opredeljeni otrokovim sposobnostim, razvojnim značilnostim in starosti. Plesne delavnice mu predstavljajo nekaj novega, druženje, igro in učenje novih vsebin.

Zastavili smo si še naslednje cilje:

- predstaviti posebne potrebe otrok po kriterijih;
- ugotoviti pomen plesa pri otrocih s posebnimi potrebami;
- predstaviti Osnovno šolo Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem in delo na šoli;
- natančno opisati program plesnih delavnic za otroke s posebnimi potrebami;
- na kratko predstaviti doživljanje otrok na izvajanem programu plesnih dejavnosti.

2 METODE DELA

Diplomsko delo je monografskega tipa, uporabili smo deskriptivno metodo dela. Informacije smo pridobili s pomočjo strokovne literature, publikacij, virov z interneta, osebne komunikacije, opazovanjem, zbiranjem in pridobivanjem informacij na OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem, kjer smo izvajali plesne delavnice z otroki s posebnimi potrebami od 1. do 9. razreda devetletke. Velika večina fotografij v diplomskem delu je moje avtorsko delo, nastale so pri izvajanju omenjenih delavnic na šoli. Tudi vse tabele so kombinacija strokovne literature in lastnega znanja.

3 RAZPRAVA

3. 1 PROGRAM PLESNIH DEJAVNOSTI NA OŠ JURIČEVEGA DREJČKA

V knjigi Plesna žgečkalnica avtor Kovač Valdes (2011) opisuje pouk plesa kot pomoč in podporo otroku na različnih področjih, kot so:

- razvoj samozavedanja,
- razvoj socialne komponente,
- razvijanje kreativnosti,
- intelektualni in telesni razvoj,
- sočustvovanje,
- razvijanje estetike,
- razvijanje prostorskih predstav.

3. 1. 1 Cilji plesne vzgoje v osnovni šoli

SPLOŠNI CILJI, povzeto po Zagorc (2006):

- plesni: omogočajo, da učenci razvijajo gibalno ustvarjalnost, da lahko vsak od njih izraža sebe, da jih ni sram; vsak od učencev lahko izhaja iz doživetij;
- zdravstveni: zmožnost zadovoljevanja potrebe po gibanju;
- motorični in fiziološki: omogočajo, da učenci razvijajo različne motorične naloge: *koordinacijo gibanja*, ki je pri otrocih s posebnimi potrebami omejena, zato moramo določene gibalne naloge prilagoditi; *orientacijo v prostoru*: pri vsaki nalogi moramo natančno opisati smer in postavitev plesne naloge; *hitrost*, ki jo v večini primerov omejimo, zaradi možnosti poškodb in prehitrih akcij, v primeru prehitrega izvajanja naloge lahko pride tudi do napačne interpretacije; *natančnost*: otrokom je treba dati zelo natančna navodila glede gibalne naloge, kar je v omejenih okoliščinah lahko problem, saj se hitro izgubi pravilna izvedba; *ravnotežje*: odvisno glede na gibalne naloge; *moč*: otrokom z večjo gibalno oviranostjo ne postavljamo pretežkih nalog; *giblјivost*: v začetnem delu ure poskušamo otroke pripraviti oziroma ogreti, da bodo v glavnem delu lahko razvili giblјivost do največje mere; *aerobno vzdržljivost*: pomembno je ogreti otroke in jih pripraviti na zahtevnejše plesne naloge, ki zahtevajo aerobno zdržljivost;

- estetski: poskušamo razvijati tudi umetniški vidik plesnosti;
- razvedrilni: velikega pomena, saj nekateri otroci potrebujejo konstantno pozornost, kar pa vodi v dobro voljo in razvedrilo za vse;
- kognitivni: omogočajo, da učenci razvijajo umske sposobnosti in sluh;
- socialni: učenci se tako lažje uveljavijo v skupini, razvijajo dobre socialne odnose v skupini;
- higienski: učijo se tudi osnovne higiene, kot npr. preobuvanja in preoblačenja.

OPERATIVNI CILJI

V šoli imajo operativni cilji najpomembnejšo vlogo, saj zahtevajo, da opredelimo, kaj želimo s plesnimi dejavnostmi doseči. Delimo jih na izobraževalne, vzgojne, biološke in razvedrilne. S cilji skušamo zajeti kompleksnost, zato se med seboj zelo prepletajo in tvorijo nekakšno celoto v gibanju (Zagorc, 2006).

3. 1. 2 Cilji plesne vzgoje v osnovni šoli za otroke od 1.–5. razreda OŠ s posebnimi potrebami

V prvi skupini sodelujejo otroci Osnovne šole Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem od prvega do petega razreda devetletke. Program je prilagojen glede na sposobnosti teh otrok.

CILJI za PLESNO-GIBALNE IGRE (S. Vodnjov, osebna komunikacija, junij 2014):

- **razvijati koordinacijo gibanja z gibalnimi nalogami, posnemanji in plesnimi igrami, ki jih izvajamo v različnem ritmu ob glasbeni spremljavi;**
- **razvijati ritmično gibalni posluš;**
- **posnemati predmete, živali in pojme v naravi;**
- **izražati občutke z gibanjem in se gibati ob različnih glasbenih spremljavah;**
- **razvijati smisel za estetsko izvedbo;**
- **razvijati občutek za ritem, lepoto in skladnost gibanja.**

PLESNO-GIBALNE IGRE

Zagorc (2006) v svoji knjigi povzema, da so plesno-gibalne igre sestavljene iz različnih korakov in gibanj, ki se prepletajo z menjavo mest, partnerjev in nivojev v prostoru. Plesno gibanje je tesno povezano z glasbo, drugače ne gre. Lahko je povezano tudi z njenim besedilom. Otroški plesi so osnovani na zelo barviti otroški glasbi, ki otrokom približa različno gibanje. Plesno-gibalne igrice so zelo zanimive in so blizu otrokovemu domišljijškemu svetu. Pomembno je, da vsakemu plesu dodamo neko zgodbo, tako bo otrok lažje razumel in s tem tudi dojel gibanje. Bolj se bo vživel v vsak ples, kar mu bo predstavljalo večje veselje in še večje razvedrilo. Plesno gibalne igre prav tako zajemajo psiho-fizično sprostitev ter tudi zasnove plesne tehnike in plesnega ustvarjanja. Ob pridobivanju plesnih osnov razvijamo tudi različne psiho-motorične lastnosti, kar pa lahko vpliva na otrokovo kasnejše ukvarjanje s plesom in njegov nadaljnji razvoj.

Različne oblike gibanj, ki so sestavni del plesno-gibalnih iger, Zagorc (2006):

- sonožni poskoki na mestu, v gibanju naprej ali nazaj, v gibanju po krogu;
- poskoki na desno nogo ali levo nogo, na mestu, v gibanju naprej ali nazaj, v gibanju po krogu;
- počepanje;
- različne oblike vrtenja;
- prisunski poskoki in vrtenja v paru,
- hopsanje.

Učitelj lahko otrokom ali učencem najprej pove zgodbo ali jim postavlja različna vprašanja na temo plesno-gibalne igre. Otrok si tako lažje predstavlja, kaj bo delal, in se lažje vživi v njihovo vlogo, pravi Zagorc (2006) in dodaja slednja gibanja:

- posnemanje gibanja sedmih sinov (prijateljev),
- gibanje kače,
- poskoki "sokija",
- medvedja hoja in medvedji piknik,
- posnemanje račje hoje,
- posnemanje indijancev z glasom,

- Kaj vzamem s seboj na morje? Kako plavamo na suhem?
- Kakšne barve so baloni?

Vse to so zelo različna gibanja, ki jih otroci izvajajo spontano ob vsebinski spodbudi, ki je zaželena, da si otroci lažje predstavljajo in tudi bolj zbrano sledijo. S takšnimi zgodbami in različnimi vprašanji lahko zelo vzbudimo otrokovo pozornost, kar pa je pri otrocih s posebnimi potrebami lahko velik problem motivacijskega vzroka (Zagorc, 2006).

Skupina se pri plesno-gibalnih igrach giblje po prostoru in prostor tudi oblikuje (Zagorc, 2006):

- kolone (Abrahama),
- krog (Indijančki),
- vrste,
- vijuganje (Abrahama),
- gruča (Račke),
- kolone po dva (Baloni, Robotek, Rašpla),
- zvezda (Medvedji piknik).

Način zapisovanja

Plesne igrice so predstavljene in zapisane na naslednji način, v Zagorc, Vihtelič, Kralj in Jeram (2013):

- v razpredelnicah, kjer navajamo besedilo, posamezne opise ter priporočila in opombe;
- kadar so povezane z besedilom pesmi, je to ob koreografiji posebej predstavljeno;
- ponekod navajamo še dodatne možnosti in ideje.

V predstavljenem načinu iger so zapisani tudi vsi ritmični deli, opredeljeni na prostor in čas, nekaj je navedeno tudi po blokkih, vendar v programu otrok s posebnimi potrebami nisem dodatno opredeljevala, kakšen ritem ima posamezen ples, saj je bil namen otrokom predstaviti plesne dejavnosti čim enostavneje (Zagorc idr., 2013).

Zaradi boljše preglednosti in lažjega zapisovanja se v opisovanju plesno-gibalnih iger uporabljajo naslednje kratice:

Tabela 4

Preglednica kratic v zapisu plesno-gibalnih iger (Zagorc idr., 2013)

KRATICA	POMEN KRATICE
DN	Desna noga
LN	Leva noga
DR	Desna roka
LR	Leva roka
D	V desno
L	V levo
Nap	Naprej
Naz	Nazaj
H	Hitro
P	Počasi

V tabeli 4 so razložene kratice, ki se uporabljajo pri opisih plesnih iger.

3. 1. 3 Priporočene vsebine programa za otroke od 1.–5. razreda

Plesno-gibalne igre in koreografije:

- 1. »Abraham in njegovi sinovi«,**
- 2. »Rašpla«,**
- 3. »Robotek«,**
- 4. »Medvedji piknik«,**
- 5. »Račke«,**
- 6. »Indijančki« oz. Ole Majole,**
- 7. »Mi gremo pa na morje«.**

1. »ABRAHAM IN NJEGOVI SINOVI«

Začetna postavitvev:

Učenci se postavijo v kolono in se primejo za ramena. Pripravijo desno nogo, da bodo vsi skupaj začeli ob zvoku glasbe.

Tabela 5

Plesno gibalne igre, prirejene za otroke s posebnimi potrebami (Lisec, 1995)

Besedilo	Koreografija
<i>Abraham 'ma sedem sinov, sedem sinov Abraham.</i>	Učenci začnejo skupaj z desno nogo naprej in stopajo v koloni.
<i>Vsi so jedli, vsi so pili,</i>	Premikajo se po dvorani v strnjeni koloni.
<i>vsi so delali tako:</i>	Prvi učenec si izmisli en gib in ga pokaže; npr.: pitje pijače.
<i>vsi tako, vsi tako,</i>	Vsi učenci za njim se spustijo iz kolone, vendar ohranjajo formacijo. Vsi ponavljajo za prvim učencem,
<i>vsi so delali tako.</i>	npr. pitje pijače.

Tabela 5 prikazuje besedilo in opis koreografije plesa Abrahama sedem sinov.

Možnosti in ideje:

Voditelj pripoveduje: »Mnogi stari ljudje pravijo, da je mladina danes zelo čudna. Mladim pa se le zdi, da tudi včasih ni bilo veliko drugače ... Tale pesmica iz pradavnine nam dokazuje ravno to« (Lisec, 1995).

Učencem pred začetkom plesne igrice predstavimo ideje, ki jih lahko uporabijo za prikaz nekega gibanja. Na primer: sonožni poskoki po telovadnici, ploskanje, miganje z glavo sem ter tja, pobiranje "hrušk in jabolk" ...

2. »RAŠPLA«

Začetna postavitev

Vsak učenec si najde svojega prijatelja in ga prime za obe roki. Vsak od para postavi eno nogo naprej, drugo nazaj (teža je na obeh nogah). Praviloma imata oba DN spredaj, vendar ni treba pri tem vztrajati. Obe (D) nogi sta toliko v razkoraku, da sta vzporedni. Glasba je napisana tako, da se tempo stopnjuje (Zagorc idr., 2013).

Tabela 6

Plesno-gibalne igre (Zagorc idr., 2013)

Besede v pomoč	Koreografija
1. del	
<i>Žiga,</i> <i>žaga,</i> <i>stoj!</i>	Poskočimo sonožno v zrak in zamenjamo nogi tako, da je druga noga spredaj (L in prijateljeva LN). Spet sonožni odziv in menjava nog (D in prijateljeva DN). Poskok in menjava nog. Pavza.
1. del se 8-krat ponovi	
2. del	
Glasba se tipično spremeni in oglasi se pesmica: <i>O soki, soki, soki</i> , ki je znak da se s prijateljem zavrtita.	1–16 pod desnim komolcem. 2–16 pod levim komolcem.
1. in 2. del se večkrat ponovita	

Tabela 6 prikazuje besedilo in opis koreografije Rašple. Sestavljena je iz dveh delov.

Možnosti in ideje

Plesno-gibalna igrica je zelo primerna za otroke, da se med seboj spoznavaajo in zabavajo, zato lahko tudi zamenjajo partnerje. V tistem delu, ko se vrtijo in se primejo pod komolcem, se dogovorijo za znak PLOSK, ki pomeni, da spustijo svojega partnerja in si poiščejo novega, s katerim plešejo naprej. Po navadi se otroci zelo zabavajo in le redko se zgodi, da bi se kateri uprl menjavi partnerja. Igrica je energetska zelo zahtevna, saj traja glasba več kot tri minute, tempo pa je vedno hitrejši, tako da jo lahko skrajšamo in jim potem omogočimo počitek oziroma sproščanje.

3. »ROBOTKI«

Začetna postavitvev

Vsak učenec si najde prijatelja; postavita se drug proti drugemu, vsak na svojo stran "delavnice". Odločita se, kdo bo robotek in kdo bo njegov "serviser", tako da na eni strani stojijo robotki, na drugi pa "serviserji". Robotki imajo noge v razkoraku, roke v "robotski" drži. Serviserji na drugi strani zvedavo gledajo in se pripravijo na pregled in možno popravilo njihovih robotkov.

Tabela 7

Plesno-gibalne igre (Zagorc idr., 2013)

Besedilo	Koreografija
<i>Prijazni moj robotek je navihan mali škrat. Obleka pločevinasta, v njej bije srček zlat. A kje je prvi mali gumb, da hodil bo junak? Še malo, tu je, hura, že dela, glej: Cap, cap, cap.</i>	Serviserji hopsajo okoli svojega robotka, plezajo med nogami in opazujejo svojega prijatelja. Pritisnejo na gumb, stečejo nazaj na svojo stran delavnice. Robotek koraka. Začne hoditi in napravi tri okorne, kratke korake naprej in se potem na mestu ustavi.
<i>A kje je drugi mali gumb, da hrano sam bo vzel? Še malo, tu je, hura, že dela, glej:</i>	Serviser ponovi vse od začetka ter najde drugi gumb (npr. koleno). Robotek ponovi tri kratke korake in z eno roko z odsekanimi

<i>Cap, cap, cap, cap, ham, ham, ham.</i>	gibi nese hrano v usta, nato pa obstane.
<i>A kje je tretji mali gumb, da vodo bo popil?</i> <i>Še malo, tu je, hura, že dela, glej:</i> <i>Cap, cap, cap, ham, ham, ham, glu, glu glu, glu.</i>	Serviser skozi pregledovanje in skakljanje okoli svojega robotka poišče tretji gumb (npr. komolec) ter steče na svoje mesto. Robotek ponovi tri kratke korake, nese hrano v usta in nato še k ustom kozarec pijače.
<i>A kje četrti mali gumb, da brisal bo še prah?</i> <i>Še malo, tu je, hura, že dela, glej:</i> <i>Cap, cap, cap, ham, ham, ham, glu, glu, glu, viš, viš, viš, viš.</i>	Serviser poišče še četrti mali gumbek (npr. drugi komolec). Robotek hodi, se hrani, pije in nato pobriše prah z mize.
<i>A kje je peti mali gumb, da boben bo igral?</i> <i>Še malo, tu je, hura, že dela, glej:</i> <i>... bum, bum, bum, bum.</i>	Peti gumb (npr. popek) naroči robotku, da mora igrati na boben. Po vsem ponovljenem nazadnje doda še ropotanje po bobnu.
<i>A kje je šesti mali gumb, da plesal z nami bo?</i> <i>Še malo, tu je, hura, že dela, glej:</i> <i>... hop, hop, hop, hop.</i>	Na zadnjem gumbu serviser želi robotka naučiti plesati, da se bosta lahko poveselila skupaj. Najde ga na nosku. Robotek ponovi že vse osvojene korake, na koncu pa zapleše s svojim serviserjem. Primeta se pod komolci in v krogu veselo zaplešeta.

Tabela 7 prikazuje opis in koreografijo plesno-gibalne igrice Robotki.

4. »MEDVEDJI PIKNIK «

Začetna postavitvev

Otroci se razdelijo v trojke in se postavijo v krog ter tvorijo obliko zvezde. Vsak medvedek v trojki ima svoje ime: Jakob, Piki in Niki.

Tabela 8

Ples v sodobni šoli (Zagorc, 2006)

Štetje in razlaga pesmice	Koreografija
UVOD: <i>Učencem razložimo, da gredo na medvedji piknik trije medvedki z imeni Jakob, Piki in Niki, ki so se odločili, da se bodo zabavali. Jakob je medvedek, ki bo stal na sredini.</i>	
Samo en del, ki se ponavlja	
1–8	Učenci se razporedijo v trojke in stojijo pripravljeni
1–4: <i>Medvedki gredo na piknik.</i>	Naredijo štiri korake naprej.
5–8: <i>Učencem razložimo, da so medvedki pozabili košaro z dobrotami, zato morajo nazaj.</i>	Naredijo štiri korake nazaj.
1–8: <i>Sedaj imajo vse, kar potrebujejo, zato gredo spet na pot.</i>	Naredijo 8 korakov naprej.
1–4: <i>Niki gre pod mostom, Jakob pa dvigne roko, da mu da prostor. Medvedek se vrne na svoje mesto.</i>	Prvi učenec se obrne pod rokama in naredi obrat, da se vrne na svoje mesto.
5–8: <i>Piki gre pod svojim mostom, Jakob mu pomaga z dvigom roke.</i>	Tretji učenec se zavrti pod svojo in roko sredinskega učenca, tako da pride enako na svoje mesto.
1–2: <i>Jakob se pokloni Nikiju, ki vrne poklon.</i>	Učenec se pokloni sredinskemu učencu.
3–4: <i>Jakob se pokloni Pikiju, ki mu poklon vrne.</i>	Tretji učenec se pokloni sredinskemu učencu.
5–8: <i>Jakob se v štirih korakih premakne naprej do naslednjih dveh medvedkov, s katerima začne ples od začetka.</i>	Srednji učenec se pomakne eno mesto naprej ter začne ples od začetka.

Tabela 8 prikazuje koreografijo in opis plesno-gibalne igre Medvedji piknik. Vsebuje samo en del, katerega plešejo otroci.

Možnosti in ideje:

- Učenci lahko stojijo v krogu ali pa v vrsti, če je koordinacijsko prezahtevno. Enemu "medvedku" vedno pomagamo priti do svoje vrste "medvedkov".
- Pred glavnim delom ure naredimo uvod in otrokom postavljamo različna vprašanja.

Primer:

1. Katere živali živijo v gozdu?

Primeri odgovorov otrok s posebnimi potrebami:

- *konji,*
- *veverica,*
- *zajček,*
- *opica,*
- *medvedi.*

5. »RAČKE«

Začetna postavitvev:

Otroke razporedimo po celotni telovadnici. Za lažjo preglednost in kontrolo nad njimi stojijo v krogu ali pa v šahovnici.

Tabela 9

Ples v sodobni šoli (Zagorc, 2006)

UVOD	Račke pripravijo kljunčke.
Besedilo	Koreografija
<i>S prsti kljunček narediš.</i>	Iztegnjene prste L in D roke – kljunčke zapiramo in odpiramo tako, da se stikajo palci (4x).

<i>In s komolci poletiš.</i>	Račke mahajo s perutničkami (4x). Roke so v komolcu rahlo pokrčene, komolce približujemo k telesu in oddaljujemo od njega.
<i>Z ritko migaš sem in tja.</i>	Račke pomočijo rep v vodo tako, da se zibljejo v bokih levo-desno (do počepa). Ker je voda mrzla, hitro vstanejo.
<i>Ga, ga, ga, ga.</i>	Zagledajo prijateljico račko in od veselja štirikrat zaploskajo.
<i>Zaplešimo kot mlade račke ...</i>	Rački se primeta pod desnima perutničkama in se s hopsanjem zavrtita v desno smer.
	Rački zamenjata perutničke in se zavrtita še v levo smer.

Tabela 9 prikazuje plesno igrico Račke, ki je sestavljena iz besedila in koreografije.

6. »INDIJANČKI« – OLE MAJOLE

Začetna postavitvev

Indijančki se primejo za roke in napihnejo velik krog – taborni ogenj. Zbrali so se na bojnem posvetu, da se posvetujejo, kaj bodo ukrenili z deževnim vremenom. Vsi si želijo veliko sončka, zato ga bodo s plesom poskušali priklicati.

Tabela 10

Plesno-gibalne igre (Zagorc idr., 2013)

Besedilo	Koreografija
Instrumental	Indijančki se prebudijo in vstanejo
1. del	

<i>Kili, kili, kili</i>	Dvignejo roke in kazalce postavijo navpično, druge prste pa stisnejo v pest. S kazalci izmenično strižejo v smeri gor-dol, tako da je kazalec vedno usmerjen navzgor.
<i>jaka zaka,</i>	Kazalca sta tokrat usmerjena drug proti drugemu in strižeta, skupaj – drug mimo drugega ter narazen.
<i>joko ama,</i>	Roki sta pokrčeni v komolcu, podlahti krožita druga okrog druge (mlinček).
<i>bum, bum, bum.</i>	3x plosk.
<i>Kili, kili, kili,</i>	Ponovimo.
<i>jaka zaka,</i>	Ponovimo.
<i>joko ama,</i>	Ponovimo.
<i>bum.</i>	1x plosk.
<i>Ole majole,</i>	Prestopimo 4 korake na mestu, istočasno pa se vrtimo v krogu (roke so dvignjene in pokrčene v komolcu, sučemo dlani, prsti na rokah so iztegnjeni. Ves čas zmajajo z glavo – ni sončka.
<i>kili, kili, kili,</i>	Ponovimo.
<i>bum, bum, bum.</i>	3x plosk.

<i>Ole, majole</i>	Prestopamo 4 korake na mestu, istočasno pa se vrtimo v krogu (roke so dvignjene in pokrčene v komolcu, sučemo dlani, prsti na rokah so iztegnjeni. Ves čas zmajajo z glavo – ni sončka.
<i>kili, kili, kili,</i>	Ponovimo.
<i>bum.</i>	1x plosk.

Besedilo	Koreografija
2. del	
<i>Ko so vstali indijančki,</i>	Obrnejo se $\frac{1}{4}$ obrata v desno in napravijo štiri korake naprej, z desno roko si zastrejo oči (odpravijo se na hrib iskat sonce).
<i>zjutraj pa ni sončka blo.</i>	Obrnejo se pol obrata v levo in napravijo štiri korake naprej. Z LR si zastrejo oči (odpravijo se na drugi hrib).
<i>Brž so zlezli iz šotora</i>	Naredijo en obrat po krogu, tako da se prestopijo iz DN na LN in se enkrat na DN. Nato priključijo noge.
<i>in zapeli pesmico.</i>	Očistijo si roki tako, da 2x podrgnejo dlani (umazani sta od plezanja in odkrivanja sonca). 7 in 8 roki prekrižajo po indijansko in 3x sonožno poskočijo na mestu z obratom okoli svoje osi. Otresejo prah iz obleke.
Ponovi 1. del	
Ponovi 2. del (besedilo je drugačno)	Koreografija ostaja enaka 2. delu.

Ponovi 1. del	
Instrumental	Sledi glasbeni vložek, v katerem slišimo indijanske bojne krike. Indijančki se jim seveda pridružijo in se vsi veselijo, ker je končno posijalo sonce.
Ponovi 2. del (besedilo je drugačno)	Koreografija je enaka 2. delu.
Ponovi 1. del	
Ponovi 1. del (hitreje)	

Tabela 10 prikazuje plesno-gibalno igro Indijančki, ki je sestavljena iz dveh delov. V prvem delu se otroci naučijo, kako se indijančki prebudijo in zaplešejo svoj ples, v drugem delu pa se indijančki prebudijo in že znajo svoj ples. Slišijo se tudi indijanski bojni kriki, kjer otroci posnemajo glasove Indijancev.

7. »MI GREMO PA NA MORJE«

Začetna postavitvev:

Pred začetkom koreografije postavimo fante in punce v dve vrsti, ki si stojita nasproti. Vsak fant mora imeti svoj par oziroma svojo punco, ki mu stoji nasproti. Pripravimo roke, da bodo začele delati valove.

Tabela 11

Plesno-gibalne igre (Zagorc, idr. 2013)

Besedilo	Koreografija
1. del	
<i>Mi gremo pa na morje</i>	2x vstran skupaj v D, z rokami naredimo valove.
<i>se plavat naučit,</i>	2x vstran skupaj v L, naredimo valove – na 8 dvakrat zaploskamo.

<i>da bomo plaval kukr ribce,</i>	2x zaplavamo žabico.
<i>žabce al pa</i>	2x s komolci gor.
<i>kit.</i>	Se primemo za nos in potopimo kakor kit.
<i>Mi gremo pa na morje</i>	2x vstran skupaj v D, z rokami naredimo valove.
<i>doma bomo pustil</i>	D roko postavimo diagonalno dol, L roko diagonalno dol in zamahnemo v duhu, da bomo pustili vse doma z obema rokama.
<i>rokavčke,</i>	Z DR se primemo za L ramo (pokažemo rokavčke).
<i>šlaufke,</i>	Z LR se primemo za D ramo (nadaljujemo z gibanjem).
<i>sam kopalke</i>	Z D roko se primemo za D bok, z L roko za L bok.
<i>bomo še rabil.</i>	Zamigamo z boki.

Besedilo	Koreografija
2. del	
<i>Fantje so punce na pomol povabil,</i>	Fantje dvignejo D in L roko ter pripravijo kazalce.
<i>povabil, povabil,</i>	Z "žuganjem" povabijo punce na pomol.
<i>na pomoč so povabil,</i>	Punce se zibajo v ritmih glasbe ter so zelo nedostopne fantom.
<i>da bi jih nekaj skupaj naučil,</i>	D kazalec na D stran glave, L kazalec na L

	stran glave.
<i>naučil, naučil, bi jih nekaj naučil.</i>	Zamigamo z glavo sem ter tja (da bi se nekaj skupaj naučili).
<i>Da bi pokazali ko pade noč,</i>	D roka v zrak z odprto dlanjo, L roka v zrak z odprto dlanjo.
<i>pade noč, pade noč.</i>	Z obema rokama spolzimo do počepa (ko pade noč).
<i>Na pomoč, na pomoč, na pomoč ...</i>	Punce na drugi strani vpijejo na pomoč, tako da primaknejo roke k ustom, da bi jih fantje bolje slišali.
3. del	
<i>Instrumentalni del</i>	Vsak fant poišče svojo punco, ki mu stoji nasproti, nato se skupaj pod komolci zavrtita v ritmu glasbe.

V tabeli 11 je opisan ples »Mi gremo pa na morje«, kjer otrokom zelo približamo različne karakteristike, povezane z morjem, obenem pa se otroci tudi zabavajo. Ples je sestavljen iz treh delov, prva dva sta plesno-gibalna, tretji pa je instrumentalni, kjer se otroci v parih zavrtijo v ritmu glasbe.

Možnosti in ideje za motivacijo

- Pred glavnim delom ure otrokom postavimo par vprašanj ali pa samo eno, ki se nanaša na temo plesa. S tem lahko naredimo tudi medpredmetno povezovanje (naravoslovje, biologija, slovenščina ...).

Primer:

1. Kaj vzamemo s sabo na morje?

Primeri odgovorov otrok s posebnimi potrebami:

1. skupina:

- *potovalko,*
- *pijačo,*
- *telefon,*
- *kopalke,*
- *rokavčke,*
- *malico,*
- *boben,*
- *brisačo.*

2. skupina:

- *kopalke,*
- *brisačo,*
- *kratke hlače,*
- *majico.*

3. 1. 4 Cilji plesne vzgoje v osnovni šoli za otroke od 6.–9. razreda OŠ s posebnimi potrebami

OPERATIVNI CILJI (Zagorc, 2006):

- **Telesni razvoj, razvoj gibalnih funkcij in funkcionalnih sposobnosti**

Učenci morajo skrbeti za pravilno držo svojega telesa. Učijo se razvijati orientacije v prostoru, kar pomeni, da se znajo postaviti po navodilih: v krog, kvadrat, šahovnico, pare ali zvezdo. Razvijati se učijo koordinacije z nalogami, ki so gibalno zahtevnejše, hkrati pa se izvajajo ob različnem ritmu ter glasbeni spremljavi: primer plesno-gibalne igre Mikser. Razvijati splošno vzdržljivost tudi na plesnih delavnicah: vztrajati v določenem gibanju, zaključiti gibalne naloge.

- **Usvajanje različnih naravnih oblik gibanja, iger in športnih znanj**

Spoznati zahtevnejše položaje telesa in jih izvesti samostojno, sproščeno. Izvajati naravne oblike gibanja v oteženih okoliščinah. Učijo se izražati občutke razpoloženja z gibanjem: vesele roke, žalosten nos, razburljiv kvadrat, hiter obrat... Vsa gibanja izvajati ob plesni spremljavi: lažje in težje koreografije.

- **Prijetno doživljanje športa in vzgoja z igro**

Zadovoljiti potrebo po gibanju, kjer dodajamo zahtevnejše gibalne vzorce: plesni kvadrat, obrat, menjava ravni gor-dol... Razvijati samozavest in vztrajnost: ploski, prikloni, spodbude, rokovanja... Oblikovati pozitivno vzdušje v skupini: pohvale, nasmehi, objemi...

- **Seznanjanje**

Seznaniti otroke z različnimi položaji telesa, z osnovnimi načeli varnosti: ne plezamo po letvenikih, ne dotikamo se radia... s poimenovanjem pravilne drže telesa: stojimo mirno, vzravnano, sedimo vzravnano.

STANDARDI ZNANJA IN SPOSOBNOSTI (Zagorc, 2006)

- Sproščeno in skladno z navodili izvaja naravne oblike gibanja v različnih okoliščinah.

MERILA IN OPISNIKI (Zagorc, 2006):

1. Ko izvaja naravne oblike gibanja (hoja, tek, plazenje ...), je v različnih okoliščinah zelo spreten. Gibanje je sproščeno in hitro.
2. Pri izvajanju naravnih oblik gibanja (hoja, tek, plazenje ...) v različnih okoliščinah je povprečno spreten, pri neznanih okoliščinah pa ima težave z uskladitvijo gibanja.
3. Pri izvajanju naravnih oblik gibanja (hoja, tek, plazenje ...) je v različnih okoliščinah malo manj spreten. Gibanje je okorno in počasno.

- Pozna osnovne korake vsaj treh otroških plesov in jih samostojno tudi zapleše.

DRUGA SKUPINA OTROK (od 6.–9. razreda)

V drugi skupini sodelujejo otroci Osnovne šole Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem od šestega do devetega razreda osnovne šole. Program je prilagojen glede na sposobnosti teh otrok.

CILJI za PLESNE IGRE (S. Vodnjov, osebna komunikacija, junij 2014):

- razvijanje ritmično-gibalnega posluha,
- razvijanje smisla za estetsko izvedbo,
- razvijanje občutka za ritem, lepoto in skladnost gibanja,
- sprostitvev, pravilno dihanje, družabnost, telesna komunikacija,
- uskladiti ritem gibanja z glasbo.

3. 1. 5 Priporočene vsebine programa za drugo skupino otrok

Plesno-gibalne igre in koreografije:

1. »Pralni stroj« ali Makarena,
2. »Košarka«,
3. »Poštevanka« ali Polka,
4. »Let kiss«,
5. »Baloni«,
6. »Mikser«,
7. »Pleš'«,
8. »Mi gremo pa na morje«.

1. »PRALNI STROJ« ALI MAKARENA

Začetna postavitev:

Učenci naj stojijo po celotni telovadnici v šahovnici.

Tabela 12

Plesno gibalne igre za otroke s posebnimi potrebami (T. Jarc Šifrar, osebna komunikacija, maj 2014)

UVOD	Učenci pripravijo srajčke, ki jih bodo umivali in obešali.
Besedilo	Koreografija

<i>Srajčko operem,</i>	Dvakrat podrgnejo po navideznem pralniku s pestmi navzdol (kot da držijo srajčko).
<i>sem ter tja.</i>	Zanihajo z rokami v D in v L smer.
<i>Dvakrat ožamem,</i>	Ožamejo srajčko dvakrat, z obračajočimi gibi v zapestju, na D stran.
<i>dvakrat otresem,</i>	Sprostijo zapestja in stresejo roke dvakrat v L stran.
<i>obešam, obešam, obešam, obešam,</i>	Iztegnejo roke v zrak in obešajo perilo, medtem pa se obrnejo v krogu za 360°.
<i>ooooh, je to težko!</i>	Ko pridejo nazaj na svoje mesto, se s hrbtno stranjo dlani pobrišejo po čelu in z izrazom na obrazu pokažejo, kako je to težko.
<i>Srajčko operem</i>	Večkrat ponovimo!

V tabeli 12 je opisano besedilo, ki ga učenci sami izgovarjajo na pesem Makarena in je prirejeno koreografiji. Lahko ga zapojejo oz. recitirajo tudi brez glasbe.

2. »AVTOŠTOP«

Začetna postavitvev:

Učenci so v obliki šahovnice razporejeni po celotni telovadnici.

Tabela 13

Plesno gibalne igre, prirejene za otroke s posebnimi potrebami (T. Jarc Šifrar, osebna komunikacija, maj 2014)

Besedilo	Koreografija
<i>Avto stopam,</i>	Učenci iztegnejo D roko vstran in pokažejo palec za štopanje.

<i>avto štopam.</i>	Učenci iztegnejo levo roko v stran in pokažejo palec za štopanje.
<i>Volno navijam,</i>	Naredijo mlinček v D smer.
<i>volno navijam.</i>	Naredijo mlinček v L smer.
<i>Konja jaham,</i>	Navidezno primejo konja za uzde z obema rokama ter pokrčijo desno koleno (zajahajo konja).
<i>konja jaham.</i>	Navidezno primejo uzde z obema rokama ter pokrčijo levo koleno (zajahajo konja).
<i>1, 2, 3, 4,</i>	Korak v D stran in plosk hkrati, korak v L stran in plosk hkrati.
<i>5, 6, 7, 8.</i>	Na 5 se obrnejo za 90° in spet stopijo v D stran s ploskom ter v L stran s ploskom.
<i>Avto štopam, avto štopam ...</i>	Sedaj so obrnjeni v drugo smer in vse skupaj še enkrat ponovijo po istem postopku. Tako se obračajo po četrt okoli in okoli, dokler ne pridejo nazaj na začetno mesto.

V tabeli 13 je prikazan ples AVTOŠTOP, ki ga lahko zaplešejo z glasbo ali brez. Najpogostejša pesem za izvajanje tega plesa je W.M.C.A.

3. »KOŠARKA«

Začetna postavitev:

Naredimo velik krog, da učenci vidijo drug drugega, da imajo občutek, kot da igrajo v veliki skupini, drug proti drugem. Če je v telovadnici koš, lahko stojijo tudi pod košem.

Tabela 14

Plesno-gibalne igre, prirejene za otroke s posebnimi potrebami (T. Jarc Šifrar, osebna komunikacija, maj 2014)

UVOD	Učenci pripravijo roko v položaj vodenja žoge in se spustijo nižje v kolenih
Besede v pomoč	Koreografija
1, 2, 3, 4	Z D roko udarjamo ob tla navidezno žogo.
5, 6, 7, 8.	Z D nogo stopimo čez L nogo dvakrat tja in nazaj. L noga je stojna in se ne premika, z D roko pa ves čas udarjamo ob tla navidezno žogo.
»Pivotiram«, 2, 3, 4,	Z D nogo se obračamo po krožnici okoli svoje osi, medtem ko je L noga stojna v sredini in se ne premika. Z D roko še vedno navidezno udarjamo z žogo.
Preigravam, 6	Stopimo v razkoračno stajo malo širše, v obliki osmice preigravamo z navidezno žogo.
Vržem na koš.	Vržemo na koš z D roko.
Ponovimo še z L roko in nogo.	Vse skupaj ostane enako, vendar obrnemo smer in vse izvajamo z L roko in nogo.

V tabeli 14 je opisana koreografija plesa KOŠARKA, ki ga najpogosteje izvajamo na ritmično enakomerno pesem, lahko tudi poenostavimo in otrokom predvajamo pesem WMCA, kot v prej opisanem plesu »Avtoštop«. Tako bodo otroci dobili vpogled v različne gibalne vzorce, ki se lahko izvajajo na enako glasbo. S tem bomo spodbudili njihovo domišljijo.

4. »POŠTEVANKA« ali POLKA

Za ta ples lahko uporabimo vsako glasbo v 2/4 taktu, dobro pa je otrokom zavrteti tudi polko, country ples, koračnico ali preprosto pesmico.

Začetna postavitev: Učenci poiščejo svoj par in se postavijo tako, da si v paru stojita nasproti po dva in dva v malo večji razdalji. Naslednji par se postavi vzporedno in tako vsi ostali. Oblikujemo daljši hodnik. Kavbojska polka se lepo izide, če imamo osem parov, ker imamo osem števil (po osmicah, ki jih štejemo), ki jih po vrsti razdelimo parom (par 1, par 2, par 3...). Pri številki 4 postavimo most, kjer je razdalja med paroma 4 in 5 nekoliko večja. Številke si hodijo na obisk in se obiskujejo po vrsti v sosednji del mesta (čez most). V vsakem delu mosta obstaja samo en konj, zato se mora par vrniti takoj domov, da lahko gredo na obisk še sosedje. Kavboji gredo na obisk tako, da se par prime za obe roki in potuje po hodniku s prisunskimi koraki, na vsako dobo – 1 in 2 in 3 in 4 in 5 in 6 in 7 in 8 (Zagorc, 2006).

Tabela 15

Ples v sodobni šoli (Zagorc, 2006)

1-4 UVOD	
1. del	
Štetje	Razlaga
1-8	Par številka 1 gre na obisk.
1-8	Par številka 1 odpleše domov.
1-8	Par številka 2 gre na obisk.
1-8	Par številka 2 odpleše domov.
1-16	Par št. 3
1-16	Par št. 4
1-16	Par številka 5 gre na obisk v drugo stran in se vrne domov.
1-16	Par št. 6
1-16	Par št. 7
1-16	Par št. 8

Ko se zvrsti vseh 8 števil, sledi pesmica:

»Skupaj pleši tri, štiri.

Okrog v krogu tri, štiri.

Narazen stopi tri, štiri.

Na mestu in še enkrat«

2. del	
Štetje	Razlaga
1–4	Zaplešejo 4 korake proti sredini.
5–8	Se s partnerjem zavrtijo pod desnim komolcem.
1–4	Vsak se vrne nazaj na svoje mesto.
5–8	Vsak se na mestu zavrti za 360 stopinj v D.
1–16	Ponovimo 2. del.

V tabeli 15 je opisana plesno-gibalna igra Številke, kjer otrokom prikažemo drugačen način gibanja, ki je na zabaven način povezan s kavbojsko polko.

5. »LET KISS«

Začetna postavitvev

Učence na zanimiv način napeljemo na začetno postavitvev plesa Let kiss. Razložimo jim, da se rokujejo s svojim prijateljem (sošolcem), ga pozdravijo, se mu nasmehnejo, ker ga že dolgo niso videli, in mu dajo desno roko za rokovanje. Nato se postavijo drug zraven drugega, z levo pa se primejo križno spodaj. Za preizkušnjo pravilne postavitve rok jim naročimo, naj preizkusijo sistem »žiga-žaga«, kar pomeni, da s poskokom v obrat oba zamenjata mesto za 90 stopinj, roke pa ostanejo še vedno v križni drži. Nato počakajo na glasbo v opisani poziciji.

Tabela 16

Plesno-gibalne igre prirejene za otroke s posebnimi potrebami (T. Jarc Šifrar, osebna komunikacija, maj 2014)

Štetje in besedilo	Koreografija
<i>Levica,</i>	Z L nogo naredimo dvakrat peta, prsti.
<i>desnica.</i>	Z D nogo naredimo dvakrat peta, prsti.
<i>1, 2</i>	Skok naprej.
<i>3, 4</i>	Skok nazaj.
<i>5–7</i>	Trije poskoki naprej.
<i>8</i>	Obrat.

Tabela 16 prikazuje plesno-gibalno igro Let kiss, ki je zelo zabavna in enostavna, če učencem damo natančna navodila na začetku. Zelo se lahko zabavajo z obratom in z menjavo rok, kar popestri učno uro.

6. »BALONI«

Začetna postavitvev:

Učenci se razporedijo v pare in se postavijo eden zraven drugega v dolg tunel, ob tem se držijo za roke. Pari si stojijo nasproti.

Tabela 17

Plesno-gibalne igre, prirejene za otroke s posebnimi potrebami (T. Jarc Šifrar, osebna komunikacija, maj 2014)

Besedilo in štetje	Koreografija
<i>Baloni rumeni, rdeči.</i>	DN zaniha vstran, LN zaniha vstran, se spustita in oba zavrtita v D.

4	Plosk, plosk.
<i>Baloni zeleni, kot hrib.</i>	LN zaniha vstran, DN zaniha vstran, oba obrat.
4	Plosk, plosk.
<i>Baloni visoko leteči.</i>	Para se primeta za roke in zanihata narazen, skupaj, narazen.
4	Plosk, plosk.
<i>Kot ptice, ki iščejo jug.</i>	Zanihata skupaj, narazen, skupaj.
4	Skleneta roke drug okoli drugega (se objameta) in zaploskata.
<i>Ne maram letal, ki brnijo, ko letajo visoko tam gor. Ne maram, ko stroji hrumijo, ne slišijo otrok tu dol.</i>	V tem delu otroci zaplešejo objeti okoli vratu in se zibajo počasi kot medvedki iz LN na DN. Preštejejo do 8 in nato spet postavijo v začetno pozicijo, da začnejo ples. V tem primeru se na drugo besedilo nadaljuje enaka koreografija, zato besedila ne pišemo še enkrat.

V tabeli 17 je opisana zanimiva plesno-gibalna igrica, ki dvigne razpoloženje ure. Posebnost tega plesa je, da je napisan v $\frac{3}{4}$ taktu (taktu valčka), kar lahko otroke zmede, zato mora učitelj šteti na glas in tudi ploskati, da učenci dobro zaznajo ritem.

Dodatne možnosti in ideje:

Za popestritev ure ali za zadnjo uro v programu, lahko otrokom napihnemo različne balone in jih navežemo okoli zapestij in nato zaplešejo z njimi. Če bo to glavni del ure, lahko za ogrevanje naredimo igrico z baloni:

BALONI S ŠTEVILKAMI

Napihnjene balone, ki so oštevilčeni, razdelimo med plesalke. Plesalci dobijo z žrebanjem lističe, na katerih so enake številke kot na balonih. Naloga plesalcev je, da poiščejo v dvorani balon z ustrezno številko, ki ga nosi plesalka. Ko so se vsi pari našli, sledi ples BALONOV (Podgorelec, 1987).

Slika 11. Ogrevalna igrica Baloni s številkami (osebni arhiv).

Slika 11 prikazuje otroke OŠ Juričevega Drejčka na zaključni uri plesnih dejavnosti, ko smo izvajali ogrevalno igrico z baloni.

7. »MIKSER«

Začetna postavitvev:

Učenci poiščejo svoje pare in se postavijo v krog, ki tvori obliko zvezde, saj stojijo v parih. Počakajo na začetek glasbe. Ker je ritem zelo hiter, jih opozorimo, da se plesna igrica zelo hitro začne. Učitelj šteje na glas.

Tabela 18

Plesno-gibalne igre za otroke s posebnimi potrebami (T. Jarc Šifrar, osebna komunikacija, maj 2014)

Štetje in besedilo	Koreografija
1–8	Pari se držijo za roke in po že postavljeni formaciji naredijo 8 korakov naprej. Začnejo z D nogo.
1–4	Obrnejo se drug proti drugemu, zatem pa vsak od para naredi 4 majhne korake vzvratno. Učenca se gledata v obraz in sta obrnjena drug proti drugemu.
<i>Ratata, hopsasa.</i>	Z nogo topotamo in izgovorimo <i>ratata</i> , z rokami pa zaploskamo in izgovorimo <i>hopsasa</i> .
1–8	Nato oba iztegneta svojo D roko in naredita krog drug okoli drugega.
<i>Čav, bav, 3, 4,</i>	Zunanji učenec pokaže z D roko adijo (<i>čav, bav</i>) in se začne pomikati proti drugemu paru, ki je na njegovi levi strani.
5–8	Z novim parom se zavrtita pod D komolcema in se veselita novega začetka plesa, tako da se primeta za roke in začneta znova z D nogo naprej.

V tabeli 18 je prikazan ples Mixer, ki je lahko za otroke s posebnimi potrebami kar velik zalogaj, zato ga učimo bolj proti koncu programa. Učitelj mora biti velik motivator, mora znati organizirati postavitve in dobro razložiti učencem, kako se postaviti, sicer so lahko zmedeni, ples pa hitro postane nezanimiv. Na začetku učenja lahko učitelj pleše z učenci, da ga lahko ves čas opazujejo.

8. »PLEŠ'«

Začetna postavitve:

Učence razporedimo po celotni telovadnici v obliki šahovnice, da lahko vsi vidijo korake, ki jih pokaže učitelj. Ne kompliciramo s težjimi in kombiniranimi postavitvami.

Tabela 19

Plesna koreografija, prirejena za otroke 2. skupine s posebnimi potrebami (osebni arhiv)

Besedilo	Koreografija
1. del	
<i>Glej kdo pr'haja z» busa«,</i>	Z D nogo začne in naredi štiri korake naprej.
<i>tale opeče kot meduza,</i>	V razkoraku obstoji in pobriše z L rame ter naredi val, ki potuje od D konice prstov, skozi rame do L konice prstov, telo naredi »črvička« (meduza).
<i>ti 'zgledaš res, »the best of«,</i>	DR se iztegne naprej in s prstom pokažemo naprej na 'ti, 'zgledaš res' se iztegne LR in pokažemo s prstom. Na 'the best of' dvignemo DR in naredimo krogec s palcem in kazalcem (ok), nato iztegnemo še LR v zrak in pokažemo 'ok'.
<i>Dej, da te dam gor na »gesto«</i>	Sonožno skok v D in L, roki kličeta, kar pomeni, da obrnemo dlani navzgor in želimo pokazati, da kličemo ljudi.
<i>Ime ji je Urška, se piše Povodni,</i>	Skok v razkoračno stoji na 'Ime ji je', na 'Urška' skok čez LN (DN je prekrížana čez LN in pripravljena na obrat). Na 'se piše Povodni' naredimo obrat in poravnamo noge vzporedno.
<i>a kje je zdaj tvoj mož?</i>	DR vstran, LR vstran, skomignemo z rameni in vprašamo: 'A kje je zdaj tvoj mož?'
<i>Prav', da ga ni, sam jo je pustil</i>	Naredimo štiri korake naprej, medtem pa 'žugamo' z desnim kazalcem ('Prav, da ga ni')

<i>in šel plavat u Portorož.</i>	Stojimo na LN in z DN naredimo plavalni gib 'žabice'. Z rokami spredaj zamahnemo, kot da plavamo.
<i>Ok!</i>	Iztegnemo DR v zrak in pokažemo ok! (sklenemo palec in kazalec v krog).
<i>Zunej b'la Poletna je noč,</i>	Zamahnemo z LR vstran in se umaknemo v D. Zamahnemo z DR vstran in se umaknemo v L.
<i>pr'jel jo in »pelu« čez Šuštarški most,</i>	Ponovimo še 1x.
<i>kjer Ropret Ljubljančankam pel je nekoč,</i>	Naredimo mlinček z obema rokama in stopimo z DN naprej ter se zibamo v ritmu glasbe naprej in nazaj.
<i>»kle« združta se mladost in starost.</i>	Ponovimo mlinček.
<i>Midva nisva kot Primicova in France,</i>	Tlesk z DR, tlesk z LR, tlesk z obema. Noge se premikajo v enakem ritmu kot pri 'mlinčku'.
<i>midva klasika kot Mojmir in Majda Sepe.</i>	Ponovimo tleskanje.
<i>ti si moj številka ena hit,</i>	Pokažemo najprej z DR ('ti si moj številka ena hit'), nato LR.
<i>žena celo mesto čaka te vid,</i>	Se primemo za navidezne naramnice.
<i>zdej prid in</i>	Zamahnemo dvakrat naprej in nazaj z rokami, nato refren.

Besedilo	Koreografija
2. del: Refren	

<i>1 - Pleš! Pridi pome z ognjem u očeh.</i>	Z DN skočimo vstran, z D dvignjeno roko, stisnjeno v pest, pomigamo vstran. Z LN skočimo na drugo stran, z L dvignjeno roko, stisnjeno v pest, pomigamo vstran.
<i>2 - Pleš! Da se iskril bo po tleh.</i>	Ponovimo še 1x.
<i>3 - Pleš! Jst plus ti, sva midva.</i>	Obrat v D, plosk.
<i>4 - Pleš! Ti si moja klasika.</i>	Obrat v L, plosk.
<i>5 - Pleš! Pridi pome z ognjem u očeh.</i>	Korak v D, s tem da gredo v rahel počep, noge razkoračno. Naredimo dva takšna koraka v D.
<i>6 - Pleš! Da se iskril bo po tleh.</i>	Korak v L, v rahlem počepu, kot pri D.
<i>7 - Pleš! Jst plus ti sva midva.</i>	D kvadrat naprej.
<i>8 - Pleš! Ti si moja klasika!</i>	L kvadrat naprej.

Ponovimo 1. del	
Ponovimo 2. del: Refren 2x	
<i>... Pleš! Ti si moja klasika ...</i>	Na koncu počepnemo na tla, glava dol, pogled usmerjen v tla. Zaključimo koreografijo.

V tabeli 19 je opisana koreografija Pleš', za malo starejše učence, ki so že osvojili osnovno znanje vsaj treh plesov. Z zanimivo obarvanim besedilom popestrimo uro in otroku približamo korake, ki so lahko drugače zelo težko izvedljivi, s takšnim besedilom in ritmom, pa se približajo enostavni koraki, kombinirani s težjimi, ki po težavnosti zbledijo v dobrem ritmu pesmi.

9. »MI GREMO PA NA MORJE«

Koreografija *Mi gremo pa na morje* je opisana že v prejšnjem poglavju za otroke od 1. do 5. razreda. Če imamo manjše skupine otrok, četudi različne starosti, lahko naučimo eno

koreografijo, ki je primerna za vse, kar uporabimo za nastope pred starši ali za različne delavnice, ko združujemo skupine.

Slika 12. Nastop v Kulturnem domu Ravne na Koroškem. OŠ Juričevega Drejčka (2014). Pridobljeno iz [http://osjd.mojasola.si/Prireditev%20ob%20zakljuku%20olskega%20leta%2020132014/zakljucna_2014%20\(36\).JPG](http://osjd.mojasola.si/Prireditev%20ob%20zakljuku%20olskega%20leta%2020132014/zakljucna_2014%20(36).JPG)

Slika 12 prikazuje plesni nastop otrok iz prve skupine (1.–5. razreda). Plesali so koreografijo *Mi gremo pa na morje*, ki so jo suvereno izvedli.

3. 2 DOŽIVLJAJI OTROK NA PLESNIH DEJAVNOSTIH NA OŠ JURIČEVEGA DREJČKA

Tekom izvajanja programa smo otrokom razdelili preproste vprašalnike o njihovih vtisih na plesnih delavnicah. Vprašalnika sta bila dva, eden za prvo skupino otrok (od 1.–5. razreda) in eden za drugo skupino (od 6.–9. razreda). V prvi skupini so otroci narisali, kako so doživljali plesne delavnice, pri drugi skupini pa so izpolnili kratek vprašalnik. Nekaj primerov je predstavljenih v nadaljevanju naloge.

Primeri:

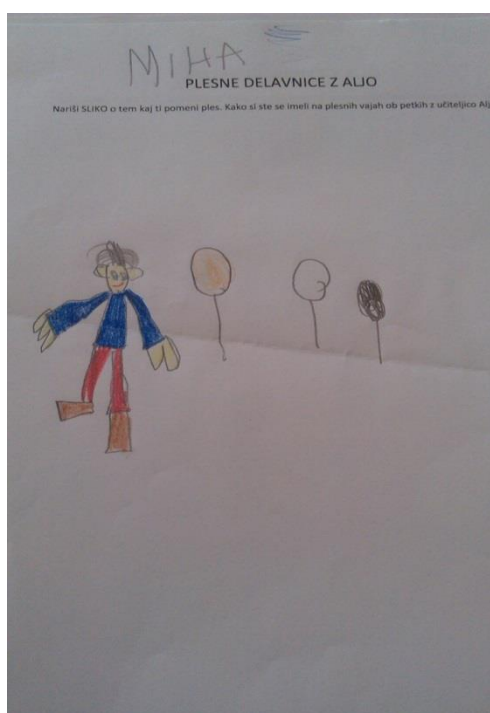
Slika 13. Risba učenke s posebnimi potrebami (osebni arhiv).

Slika 13 prikazuje oris plesne delavnice skozi oči učenke 4. razreda OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem.

Slika 14. Risba učenke s posebnimi potrebami (osebni arhiv).

Slika 14 prikazuje oris plesne delavnice skozi oči učenke 5. razreda OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem.

Slika 15. Risba učenca s posebnimi potrebami (osebni arhiv).

Na sliki 15 je učenec prikazal plesno urico z baloni, ki mu je bila najbolj všeč.

Na vprašanja, podana v vprašalnikih, ki sem jih razdelila učencem druge skupine (od 6.–9. razreda OŠ Juričevega Drejčka) in s katerimi sem spraševala, kako so se imeli na plesnih delavnicah, so odgovarjali z naslednjimi odgovori:

»Ko plešem, čutim veliko kaj. Najraje plešem polko. Meni je bilo všeč. Jaz bi še hodil na plesne vaje.« (Matej, 8. razred).

»Ko plešem, čutim energijo, ritem in pomirjanje. Najraje plešem Kje je zdaj tvoj mož in absolutno da ja, bi hodila na plesne vaje. Zelo mi je bilo všeč. Alja je v redu učiteljica. Moj vzornik je prijateljica ...« (Veronika, 8. razred)

»Čutim, da sem sproščen, da sem se nekaj naučil. Najraje plešem štopanje avtomobila. Všeč mi je bilo in še bi hodil na vaje.« (Amir, 8. razred)

»Čutim ljubezen do plesa. Najraje plešem Mi gremo pa na morje. Moj vzornik je Tanja Žagar.« (Valerija, 6. razred)

»Ko plešem, čutim srečo, veselje, energijo. Najraje plešem Mi gremo pa na morje, Makarena. Ja, bom hodila na plesne vaje. Moji vzornici sta prijateljica Špela in Viktorija.« (Tjaša, 8. razred, Downov sindrom).

Slika 16. Povezanost učencev na OŠ Juričevega Drejčka.

S sliko 16 smo ob sklepnih uri plesnih delavnic želeli prikazati povezanost in skladnost učencev s posebnimi potrebami.

4 SKLEP

Pomen plesnih dejavnosti pri otrocih s posebnimi potrebami je ustvariti gibalno dejavnost, ki je pomembna za njihov razvoj in izboljšanje fizičnih in umskih sposobnosti. Otroci se morajo počutiti dobro in varno, obenem pa nezavedno razvijajo vrsto pomembnih kvalitativ. Med slednje lahko štejemo razvijanje motoričnih sposobnosti, gibalni razvoj otrok s posebnimi potrebami, socializacijo ter občutek povezanosti in sprejetosti, ki ga lahko s plesom zelo dobro osvojimo. Otroci s posebnimi potrebami so med sabo zelo različni, kakor tudi vsi ostali otroci, zato moramo biti previdni pri podajanju takšnih in drugačnih plesnih znanj, hitro je lahko za koga preveč. S tem ko poučujemo, dobimo tudi povratno informacijo, ki je lahko merilo učitelju. Največji osebni dosežek pa je lahko, ko na njihova usta prikrademo nasmešek ob zadovoljstvu med plesnim gibanjem.

Truditi se moramo, da bi prav vsak otrok imel optimalne razmere za svoj razvoj, vendar temu danes na žalost ni tako, saj so otroci s posebnimi potrebami pogosto izključeni iz družbe. Prevečkrat se zgodi krivica in jim normalno izobraževanje in socializacija nista omogočena, še posebej žalostno pa je, ko se jim odpovedo tudi starši in jih prepustijo različnim zavodom oziroma centrom. Ne glede na to, da so mogoče gibalno ali kako drugače omejeni, še ne pomeni, da si ti otroci ne želijo različnih športov, novih izkušenj in velikih prijateljstev (Karpelj idr., 2013).

Avtoričina osebna izkušnja vodenja programa plesnih dejavnosti na OŠ Juričevega Drejkca na Ravnah na Koroškem je bila več kot pozitivna. Med vodenjem samega programa smo dobili pozitiven odziv otrok, ki so nas večkrat spraševali, kdaj spet pridemo. Pri takšnih otrocih je to velik dosežek, vendar pa smo morali ves čas držati njihovo koncentracijo na zelo visokem nivoju, ker jih je zmotila že najmanjša distrakcija. Med samim izvajanjem programa smo pisali dnevnik odzivov otrok. Sledi citat iz dnevnika: *»V 2. skupini otrok smo danes dosegli vse zastavljene cilje, še posebej so presenetili fantje, ki so se pridružili plesnim dejavnostim. Učenci in učenke so uspeli slediti vsem plesom, sicer lažjim oblikam, vendar se je večina naučila koreografijo »Pleš«, ki je bila v programu zastavljena kot ena izmed težjih koreografij. Otroci so nas spet pozitivno presenetili.«*

Na zadnji šolski dan smo z otroki nastopali tudi na kulturnem dnevu, ki ga šola organizira vsako leto. Odziv staršev in vseh povabljenih (med njimi tudi župan občine Ravne na Koroškem) je bil navdušujoč. Povabili so nas, da nastopamo tudi drugo leto.

»Otroci so najzahtevnejša in hkrati najhvaležnejša publika«, pravi Kovač Valdés (2011). Če otroku znamo podati znanje na pravi način, se bo to pokazalo na rezultatih ali pa v njegovi neizmerni hvaležnosti. Plesne delavnice so lahko igrive, zabavne, hkrati pa tudi zelo poučne in gibalno zanimive, zato se moramo v tej smeri truditi sleherno uro, ko kot pedagogi stopamo pred njih.

5 VIRI

Avtizem (2014). Wikipedija. Prosta enciklopedija. Pridobljeno iz <https://sl.wikipedia.org/wiki/Avtizem>

Brvar, R. (2010). *Dotik znanja: slepi in slabovidni učenci v inkluzivni šoli*. Ljubljana: Modrijan.

Buckroyd, J. (2004). *Učenec plesa: čustveni vidiki poučevanja in učenja plesa*. Ljubljana: Zavod EN-KNAP.

Cokan, S., Krajnc, N., Erjavec, A. in Vodnjov, S. (ur.). (2010). *Naših petdeset let 1960–2010*. Ravne na Koroškem: OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem.

Cunningham, C. (1999). Understanding Down syndrome [*Poskušajmo razumeti Downov sindrom: vodnik za starše*]. Ljubljana: Društvo za pomoč duševno prizadetim – Sožitje.

Geršak, V., Sedevčič, U. in Erban, K. (2005). Pomen ustvarjalnega gibanja za osebe s posebnimi potrebami [elektronska izdaja]. *Tudi osebe s posebnimi potrebami so plesno gibalno ustvarjalne*, 2–5. Pridobljeno iz http://www.pef.uni-lj.si/didaktikasv/zaposleni/OPP/SPLOSNI_CLANKI/Gersak_Sedevic_Erban_OPP_gibalno_ustvarjalne.pdf

Grilc, N. (2014). *Govorno-jezikovne motnje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Grubešič, S. (2001). *Vzpodbujanje ustvarjalnosti in socialnih spretnosti z metodo ustvarjalnega giba in plesa pri osebah z motnjo v duševnem razvoju*. Specialistična naloga. Ljubljana: Pedagoška Fakulteta.

Hočevar, B. (2001). *Majina rizična nevrološka simptomika*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

- Hribar, P. (2006). *Vpliv ustvarjalnega giba na otroke s posebnimi potrebami – pregled diplomskih del*. Diplomsko delo, Ljubljana: Pedagoška Fakulteta.
- Karpljuk, D., Usenik, R., Nuzdorfer, P., Videmšek, M., Hadžič, V., Florjančič, M., Lavrenčič, J., Kovačič, J., Slatner, L. in Meško, M. (2013) *Športna dejavnost otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami*. Draga: CUDV.
- Kaštrun, R. (2006). *Gibalni program za otroke z Downovim sindromom – Čebelica*. Šport, 38 (1–2), 28–32.
- Knez, N. (2007). Otrok z avtizmom. V *Izzivi družinske medicine*. (str. 123–130). Ljubljana: Zavod za razvoj družinske medicine.
- Kobolt, A., Rajniš Pinterič, M., Rogelj, F., Čužič, L. in Lep, B. (2014). Otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami [elektronska izdaja]. *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*, str. 32. Pridobljeno iz <http://www.zrssi.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>
- Končar, M. (1997). *Učenci s težavami v razvoju in pri učenju v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Končnik Goršič, N. (2002). Uvod. Učne težave – mit ali resnica. V N. Končnik Goršič in M. Kavkler (ur.), *Specifične učne težave otrok in mladostnikov: prepoznavanje, razumevanje, pomoč* (str. 11–13). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Kos, N. (1982). *Ples – od kod in kam*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Kos, N. in Kroflič, B (1982). *Umetnostna vzgoja, Osnove plesne umetnosti*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.
- Kovač Valdés, J. (2011). *Plesna žgečkalnica: priročnik ustvarjalnega giba in sodobnega plesa za otroke z osnovami plesnih tehnik*. Ljubljana: Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

- Krapše, Š. (2004). *Otroci s posebnimi potrebami*. Nova gorica: Educa.
- Kremžar, B., Tušak, M., Križnar, I., Vučetič-Zavrni, L., Videmšek, M., Štihec, J. idr. (1991). *Delo z motorično motenimi učenci*. Ljubljana: Fakulteta za šport, oddelek za permanentno izobraževanje.
- Kroflič, B. (1999). *Ustvarjalni ples – tretja razsežnost pouka*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Lačen, M. (2001). *Odraslost osebe z motnjo v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.
- Lebar, A. (2003). *Športne aktivnosti v procesu rehabilitacije oseb s cerebralno paralizo*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- Lisec, M. (1995). *Pesem, igra ples...: zbirka bansov*. Ljubljana: Salve.
- Logaj, V., Zadnik, A., Korenčan P., Lisjak Banko, V. in Antosiewicz, K. (13. 2. 2014). *Vzgojni program za gibalno ovirane otroke in mladostnike v dnevni obliki usposabljanja*. Pridobljeno iz http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/posebne_potrebe/programi/Gibalno_ovirani_brez_namestitve.pdf
- Magajna, L., Kavkler, L., Košak Babuder, M., Zupančič Danko, A., Seršen Fras, A. in Rošer Obretan, A. (2014). *Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja [elektronska izdaja]. Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*, str. 23. Pridobljeno iz <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>
- Marinč, D., Burnik, F., Vališer, A., Barborič, K., Potočnik Dajčman, N. in Dretnik F. (2014). *Otroci z motnjami v duševnem razvoju [elektronska izdaja]. Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*, str. 6–7.

Pridobljeno iz <http://www.zrssi.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

Mikuš Kos, A. (1999). *Različnim otrokom enake možnosti*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Nojič, B. (2006). *Individualiziran program – skupaj znamo in zmoremo!* V B. Založnik (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami: integracija in inkluzija* (str. 73–80). Nova Gorica: Melior d.o.o. Založba Educa.

OŠ Juričevega Drejkca skozi čas. (2014). Pridobljeno 31. 8. 2014, iz <http://osjd.mojasola.si/OLSKA%20GRADIVA/ZGODOVINA%20OSNOVNE%20%C5%A0OLE%20JURI%C4%8CEVEGA%20DREJ%C4%8CKA.pdf>

Podgorelec, I. (1987). *Zaplešimo družabno*. Ljubljana: ČZP Kmečki glas.

Rakušček, J. (2003). *Ples kot zdravilno gibanje*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Redžepovič, A. (1995). *Odrasli gluhi in naglušni v Sloveniji: zgodovina, nastanek in razvoj Zveze gluhih in naglušnih Slovenije*. Ljubljana: Dan.

Rovšek, M. (2006). *Poti in stranpoti vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami*. V B. Založnik (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami* (str. 15–17). Nova Gorica: Melior d.o.o. Založba Educa.

Rovšek, M. (2008). Beseda urednika. *Otroci s posebnimi potrebami: izobraževanje in vzgoja otrok v duševnem razvoju*. Nova Gorica: Educa.

Schmidt, G. (ur.). (2009). Razmišljanje o gibalnih zgodbah in vprašanja, ki se nam rojevajo ob njih [elektronska izdaja]. *Gibalne zgodbe – zgodbe za plesno in gibalno izražanje*, str. 7. Povzeto iz http://pefprints.pef.uni-lj.si/1320/1/gibalne_zgodbe.pdf

Skamlič, N., Dular Kolar, Korošec, B., Ocepek, N. in Kovač, B. (2014). Otroci z govorno jezikovnimi motnjami [elektronska izdaja]. *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*, str. 15–18. Povzeto iz <http://www.zrssi.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

Stirn Kranjc, B., Raič, V., Lah, U., Murn, T., Žunič, D. in Pinterič, A. (2014). Slep in slabovidni otroci oz. otroci z okvaro vidne funkcije [elektronska izdaja]. *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*, str. 8–9. Povzeto iz <http://www.zrssi.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>

Šušteršič, A. in Zagorc, M. (2010). *Sodobni ples pri pouku športne vzgoje v osnovni šoli*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. (2014). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 1.7.2014, iz <http://www.zrssi.si/default.asp?rub=127>

Videmšek, M., Karpljuk, D., Zajec, J. in Meško M. Gibalna/športna dejavnost predšolskih otrok s posebnimi potrebami. *Revija Šport*, Pridobljeno *19. 8. 2014. iz http://www.sportmladih.net/uploads/cms/file/Mali%20soncek/Revija_Sport_otroci_possebnimi_potrebami.pdf

Videmšek, M. in Pišot, R. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Vidovič, I., Srebot, I., Cerar, M. in Markun Puhan, N. (2003). *Hopla, en, dva, tri zame!:* gibanje in športna vzgoja za specialne pedagoge, ki poučujejo otroke in mladostnike z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Vodnjov, S. (September, 2013). Podatki po šoli in delavcih šole. *Publikacija 2013/2014 OŠ Juričevega Drejčka*, str. 2.

- Vodnjov, S. (September, 2013). Organigram javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda OŠ Juričevega Drejčka. *Publikacija 2013/2014 OŠ Juričevega Drejčka*, str. 4–7.
- Vodnjov, S. (September, 2013). Vsebina in organizacija vzgojno-izobraževalnega dela. *Publikacija 2013/2014 OŠ Juričevega drejčka*, str. 10–15.
- Vodnjov, S. (September, 2013). Načrt vzgojno izobraževalnega dela. *Publikacija 2013/2014 OŠ Juričevega Drejčka*, str. 19–22.
- Vute, R. (1999). *Izziv drugačnosti v športu*. Ljubljana: Debora.
- Whitaker, P. (2011). *Težavno vedenje in avtizem: razumevanje je edina pot do napredka*. Ljubljana: Center za avtizem.
- Zagorc, M. (2006). *Ples – ustvarjanje z gibom in ritmom*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Zagorc, M. (2006). *Ples v sodobni šoli – prvo triletje I*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Zagorc, M., Vihtelič, A., Kralj, N. in Jeram, N. (2013). *Ples v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Zavrl, N., Bečan, T., Lešnik Musek, P., Toplak, N. in Klinc, A. (2014). Dolgotrajno bolni otroci [elektronska izdaja]. *Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oz. motenj otrok s posebnimi potrebami*, str. 21. Povzeto iz <http://www.zrss.si/pdf/Kriteriji-motenj-otrok-s-posebnimi-potrebami.pdf>
- Žorž, B. (2013). Motivacija in čustva. *Vzgoja* 59, 15, 36-37.

5. 1 VIRI SLIK

OŠ Juričevega Drejčka (2014). Prireditev ob zaključku šolskega leta 2013/2014. Pridobljeno 29. 8. 2014, iz [http://osjd.mojasola.si/Prireditev%20ob%20zakljuku%20olskega%20leta%2020132014/zakljucna_2014%20\(36\).JPG](http://osjd.mojasola.si/Prireditev%20ob%20zakljuku%20olskega%20leta%2020132014/zakljucna_2014%20(36).JPG)

OŠ Juričevega Drejčka. (2014). OŠ Juričevega Drejčka Ravne na Koroškem. Pridobljeno 18. 8. 2014, iz <http://osjd.mojasola.si/default.aspx>

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Pridobljeno 21. 8. 2014, iz http://www.zvezagns.si/?attachment_id=20577

6 PRILOGE

VPRAŠALNIK ZA OTROKE OŠ JURIČEVEGA DREJČKA O TEM, KAJ SAMI DOŽIVLJAJO, KO PLEŠEJO

1. SKUPINA

Nariši SLIKO o tem, kaj ti pomeni ples. Kako ste se imeli na plesnih vajah ob petkih z učiteljico Aljo?

2. SKUPINA

1. Kaj čutiš, ko plešeš?
2. Kateri ples, ki smo se ga naučili do sedaj, najraje plešeš?
3. Bi še hodil na plesne vaje? Ti je bilo všeč?
4. Kdo je tvoj vzornik? Lahko je s televizije, radia, prijatelj, prijateljica, sorodnik ... ?